

2024

ปัญหาพิเศษ

70

เรื่อง

พฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

Behavior on Vegetables Consumption of People in Bangkok Metropolis



เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนการเกษตร)

พ.ศ. 2548

ปพ.
ป619พ
2548

เลขหมู่.....
 เลขทะเบียน..... 96007
 วันเดือนปี..... -1 JUN 2009

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

พฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

Behavior on Vegetables Consumption of People in Bangkok Metropolis



โดย

นางสาวปิยรัตน์ แซ่เตียว

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนากิจการเกษตร)


เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน ก.พ. พ.ศ. ๒๕๔๘

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

 ๑๕/๒๗/๔๘

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรัช กุลชัย)

กรรมการปัญหาพิเศษ

 ๑๕/๒๗/๔๘

(อาจารย์ ดร. ปัญญา หมั่นเก็บ)

หัวหน้าภาควิชา

 ๑๕/๒๗/๔๘

(อาจารย์สุชุมารณ์ ชันด์ศรี)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : พฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

โดย : ปิยรัตน์ แซ่เตียว

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนากาารเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนากาารเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ :

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรัช กุลชัย)

๕๕ ก.พ. ๕๘

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นขั้นตอนและการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าทางสถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 85.5 มีอายุระหว่าง 26 – 50 ปี ร้อยละ 58.2 สถานภาพสมรส ร้อยละ 67.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.7 ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 30.9 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท ร้อยละ 40.0 และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 – 3 คน ร้อยละ 40.9 ประกอบอาหารเองเป็นบางครั้ง ร้อยละ 60.9 มีพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีความถี่ในการบริโภคผักอินทรีย์สม่ำเสมอในระยะเวลา 1 เดือน ร้อยละ 56.36 มีระยะเวลาในการบริโภคมากกว่า 1 ปี ร้อยละ 67.3 โดยกลุ่มตัวอย่างจะเลือกบริโภคผักอินทรีย์ที่ใหม่สด สะอาด ตัดมาจากแปลงใหม่ ๆ ร้อยละ 84.5 ส่วนใหญ่จะเลือกบริโภคผักคะน้า คิดเป็นร้อยละ 65.5 โดยนิยมซื้อจากซูเปอร์มาร์เก็ต ร้อยละ 84.5 กลุ่มตัวอย่างรู้จักผักอินทรีย์จากการดูหนังสือที่เขียนบอกว่าเป็นผักอินทรีย์ ร้อยละ 80.0 เหตุผลส่วนใหญ่ที่เลือกบริโภคผักอินทรีย์เนื่องจากปลอดภัยจากสารเคมี ร้อยละ 74.5 และเหตุผลที่บริโภคผักอินทรีย์ต่อไปเพราะคำนึงถึงสุขภาพ ร้อยละ 42.7 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการให้ผักอินทรีย์มีราคาถูกลง คิดเป็นร้อยละ 57.3

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาช่วยเหลือจากหลาย ๆ ท่านที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์พีรชัย กุลชัย ซึ่งเป็นประธานกรรมการปัญหาพิเศษ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาตั้งแต่ต้น อีกท่านคือ อาจารย์ ดร. ปัญญา หมั่นเก็บ ซึ่งเป็นกรรมการปัญหาพิเศษ โดยให้ความช่วยเหลือในการหาข้อมูล และช่วยแนะนำแนวทางให้อยู่เสมอ อีกท่านที่จะไม่กล่าวถึงไม่ได้คือ อาจารย์กัลยาณี กุลชัย ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่สอนการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS ให้ข้าพเจ้ามีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ตลอดจนทาง TOPS Supermarket โกลเด้นเพลส ที่ ๆ เจ้าหน้าที่ และอาจารย์ทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการช่วยเหลือ แนะนำ รวมถึงผู้บริหารคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างสูง จึงใคร่ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ท้ายสุดนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่สาวและน้องชาย ที่ให้การดูแลและสนับสนุนในทุก ๆ เรื่องตลอดมา รวมถึงเพื่อน ๆ และพี่ปริญญาโท ที่คอยเป็นกำลังใจ คอยไต่ถาม และแนะนำ ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ด้วยดี ที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือผู้ร่วมเหน็ดเหนื่อย ตรากตรำเก็บข้อมูลแบบสอบถามกันมา นางสาวอรุณี ช่างสุวรรณ จันททำให้ปัญหาพิเศษฉบับนี้ประสบความสำเร็จ ขอมอบส่วนดีของการศึกษาระดับนี้ให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนความผิดพลาดและข้อบกพร่องใด ๆ ข้าพเจ้าขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

ปิยรัตน์ แซ่เตียว

กุมภาพันธ์ 2548

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	ก
สารบัญภาพ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	32
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	35
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	52
เอกสารอ้างอิง	55
ภาคผนวก	58



สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	พื้นที่และจำนวนฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยปีพ.ศ. 2545	23
2	ปริมาณการผลิตและมูลค่าทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ปีพ.ศ. 2545	24
3	ราคาเปรียบเทียบของผักสดวางจำหน่ายที่ซูเปอร์มาร์เกตในกรุงเทพฯ	26
4	แสดงจำนวนร้อยละของสถานที่เก็บแบบสอบถาม	34
5	ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผักอินทรีย์	36
6	แสดงจำนวนร้อยละตามระยะเวลาการรับประทาน	38
7	แสดงจำนวนร้อยละตามความสม่ำเสมอในการบริโภคผักอินทรีย์	39
8	แสดงจำนวนร้อยละตามมื้ออาหารแต่ละวัน	39
9	แสดงจำนวนร้อยละตามความคิดเห็นที่มีต่อร้านอาหารที่ใช้ผักอินทรีย์	40
10	แสดงจำนวนร้อยละตามการเลือกรับประทานร้านอาหารที่ใช้ผักอินทรีย์	40
11	แสดงจำนวนร้อยละลักษณะของผักอินทรีย์ที่เลือกมารับประทาน	41
12	แสดงจำนวนร้อยละวิธีปฏิบัติก่อนรับประทานผักอินทรีย์	41
13	แสดงจำนวนร้อยละชนิดของผักอินทรีย์ที่เลือกซื้อ	42
14	แสดงจำนวนร้อยละตามเหตุผลที่มีเกี่ยวกับปริมาณผักอินทรีย์	43
15	แสดงจำนวนร้อยละแหล่งที่นิยมซื้อผักอินทรีย์มากที่สุด	44
16	แสดงจำนวนร้อยละตามเหตุผลที่เลือกซื้อผักอินทรีย์จากแหล่งต่าง ๆ	44
17	แสดงจำนวนร้อยละตามการทราบว่าผักที่ซื้อเป็นผักอินทรีย์	45
18	แสดงจำนวนร้อยละตามความยากง่ายในการซื้อหาผักอินทรีย์	45
19	แสดงจำนวนร้อยละตามความสดของผักอินทรีย์	46
20	แสดงจำนวนร้อยละตามความชอบรสชาติของผักอินทรีย์	46
21	แสดงจำนวนร้อยละเหตุผลที่เลือกบริโภคผักอินทรีย์มากที่สุด	47
22	แสดงจำนวนร้อยละเปรียบเทียบการเก็บรักษาผักอินทรีย์กับผักทั่วไป	47
23	แสดงจำนวนร้อยละเหตุผลที่จะบริโภคผักอินทรีย์ต่อไป	48
24	แสดงจำนวนร้อยละตามความรู้สึกลึกที่จะแนะนำผู้อื่น	48
25	แสดงจำนวนร้อยละตามความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับผักอินทรีย์	49
26	แสดงจำนวนร้อยละตามสิ่งที่ทำหากผักอินทรีย์มีราคาถูกลง	49
27	แสดงจำนวนร้อยละตามผักประเภทอื่นที่บริโภคนอกจากผักอินทรีย์	50

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	รูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภค	6
2	แสดงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์	10
3	กระบวนการและการตัดสินใจของผู้บริโภค	13
4	พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2541 – 2545	23



บทที่ 1

บทนำ (Introduction)

ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบเกษตรกรรมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของ ดิน น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ ทำการผลิตโดยอาศัยหลักการและกระบวนการของระบบนิเวศ ไม่ใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิดที่ทำลายสมดุลของนิเวศการเกษตร นอกจากนี้ ระบบเกษตรอินทรีย์ยังคำนึงถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น มีการพัฒนาระบบตลาดให้กับผลผลิต ที่ส่วนใหญ่ยังเป็นการผลิตแบบง่าย ๆ ซึ่งไม่ได้ใช้เทคโนโลยีซับซ้อน สินค้าส่วนใหญ่เป็นผลผลิตพื้นฐานที่ยังไม่แปรรูป เช่น ข้าว ผักและผลไม้สด ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีการจัดทำมาตรฐานการผลิต และระบบการตรวจสอบรับรองขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยขยายทางการตลาดให้กับเกษตรกร (วิฑูรย์ ปัญญากุล และ เจษณี สุขจิรัตติกาล, 2546)

การบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มคนที่ตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมี และต้องการรักษาสุขภาพ โดยเฉพาะการบริโภคผักอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ยังอยู่ในวงจำกัด อีกทั้งผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เองยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการผลิต หรือคุณประโยชน์จากการผลิตอาหารอินทรีย์อย่างแท้จริง จึงมีการเคลื่อนไหวขององค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ดำเนินการผลักดันอย่างเป็นรูปธรรม เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการผลิตและบริโภคผักอินทรีย์ขึ้น (ปริญญา พรศิริชัยวัฒนา, 2547) ด้านการตลาดผักอินทรีย์ จากข้อมูลสถิติที่สามารถเก็บรวบรวมได้ ผักอินทรีย์เป็นตลาดสำคัญในตลาดเกษตรอินทรีย์ คือ มีสัดส่วนเฉลี่ยเกือบ 19% ของมูลค่ารวมของตลาดเกษตรอินทรีย์ การที่ผักอินทรีย์เป็นธุรกิจที่น่าสนใจก็เพราะอัตราการเจริญเติบโตของตลาดซึ่งมีการขยายตัวประมาณ 20-30% ต่อปีอย่างต่อเนื่อง ทำให้แนวโน้มการตลาดผักอินทรีย์มีความสดใส ดังนั้นผู้ผลิตต้องมีการวางแผนการผลิตร่วมกับแผนการตลาดอย่างใกล้ชิดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่รับรองมาตรฐานผักอินทรีย์เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผักอินทรีย์ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคว่ามีมากน้อยเพียงไร ต้องผลิตปริมาณเท่าไรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อนำไปสู่การวางแผนทางการตลาด การวางกลยุทธ์ทางธุรกิจ ทั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกศึกษากลุ่ม

ตัวอย่างผู้บริโภคผักอินทรีย์ในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เริ่มตระหนักถึงเรื่องความปลอดภัยในอาหารและใส่ใจกับสุขภาพของตัวเองมากขึ้น และที่สำคัญสถานที่จำหน่ายผักอินทรีย์ส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานต่าง ๆ และเกษตรกร ประกอบการกำหนดทิศทางการส่งเสริมและการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์และความต้องการของผู้บริโภคผักอินทรีย์ในอนาคต

ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

ศึกษาเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ซื้อผักอินทรีย์ที่ได้ตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาบริโภคจากร้านค้าที่จำหน่ายผักอินทรีย์ในเขตกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

พฤติกรรมการบริโภค หมายถึง การกระทำของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับและการใช้สินค้าและหรือบริการทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้นก่อนและที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดการกระทำต่าง ๆ ขึ้นได้แก่ การค้นหา การเลือกซื้อ การเลือกใช้ การประเมินผล ในการใช้สอยผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นที่คาดว่าจะสนองความต้องการของผู้บริโภคนั้น ๆ ได้

ผักอินทรีย์ หมายถึง ผักที่ผลิตในระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และได้รับตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากหน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นประชาชนที่ซื้อผักอินทรีย์บริโภค



บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Literature)

ในการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค
2. ระบบเกษตรอินทรีย์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

1.1 คำจำกัดความของพฤติกรรมผู้บริโภค

ธงชัย สันติวงษ์ (2540) ได้ให้ความหมาย พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มาและการใช้ซึ่งสินค้าและบริการ ทั้งนี้หมายรวมถึงกระบวนการตัดสินใจซึ่งมีมาอยู่ก่อนแล้ว และซึ่งมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าว

ศุภร เสรีรัตน์ (2540) ให้ความหมายพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหา ให้ได้มาเพื่อการบริโภค และการจับจ่ายใช้สอยซึ่งสินค้าและบริการ รวมทั้งกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังการกระทำดังกล่าวด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538) ได้ให้ความหมายของ พฤติกรรมผู้บริโภค (consumer behavior) ว่า หมายถึง วิธีการที่แต่ละบุคคลทำการตัดสินใจที่จะใช้ทรัพยากร (เงิน เวลา บุคลากร และอื่น ๆ) เกี่ยวกับการบริโภคสินค้า

พิมล ศรีวิกรณ์ (2542) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำที่ผู้บริโภคแสดงออก ได้แก่ การค้นหา การเลือกซื้อ การเลือกใช้ การประเมินผล ในการใช้สอยผลิตภัณฑ์นั้น ๆ รวมถึงการบริการที่ผู้บริโภคได้รับหรือพึงได้รับ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นที่คาดว่า จะสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคนั้น ๆ ได้

กันยา สุวรรณแสง (2542) ให้ความหมายว่า พฤติกรรม คือ กิริยา อากาโรบทบาท สลีลา ท่าที การประพฤติ การกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสหรือมิฉะนั้นก็สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ พฤติกรรมปรากฏโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ทางตา

ปาก จมูก หู และผิวหนัง พฤติกรรมที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ง่ายจากรูป รส กลิ่น เสียง การสัมผัส ซึ่งจัดเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ง่ายจากอิริยาบถต่าง ๆ เช่น การนอน นั่ง ยืน เดิน วิ่ง กระโดด การกิน พูด กอด จูบ ฯลฯ พฤติกรรมบางอย่าง บุคคลพยายามปกปิด ซ่อนเร้น จึงเกิดเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถจะสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ การเต้นของหัวใจ ต้องอาศัยเครื่องมือวัด เช่น แบบทดสอบ เครื่องจับเท็จ เครื่องวัดคลื่นหัวใจ เป็นต้น

จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหา ให้ได้มาเพื่อการบริโภค และวิธีการที่แต่ละบุคคลทำการตัดสินใจที่จะใช้ทรัพยากร (เงิน เวลา บุคลากร และอื่น ๆ) ในการค้นหา เลือกซื้อ เลือกใช้ และประเมินผล ในการใช้สอยผลิตภัณฑ์นั้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาพฤติกรรมการบริโภคที่เป็นทั้งส่วนของพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคผักอินทรีย์

1.2 ระดับของพฤติกรรม

เลียม สุริหาร (2527) ได้อ้างถึงแนวความคิดของ Kurt L. ซึ่งจำแนกพฤติกรรมของบุคคลไว้ 2 ระดับ คือ

1.2.1 ระดับพฤติกรรมภายใน (Genotypic level) กระแสความรู้สึกอย่างหนึ่งที่อยู่ภายในยากที่จะเรียนรู้ หรือสังเกตเห็นได้เป็นความรู้สึกนึกคิดหรืออารมณ์ เช่น เกลียด รัก ชอบ พอใจ ไม่พอใจ โกรธ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ยังไม่แสดงออกมา อาจเรียกได้ว่า เป็นพฤติกรรมที่มองไม่เห็น หรือมองเห็นได้ยาก (Covert behavior)

1.2.2 ระดับพฤติกรรมภายนอก (Phenotypic level) เป็นพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นหรือแสดงออกมาภายนอก เป็นการแสดงออกทางกาย วาจา กิริยาท่าทาง เช่น ถ้าไม่เห็นด้วยก็พูดคัดค้าน ถ้าเห็นด้วยก็ยกมือสนับสนุน ถ้าโกรธก็ทุบโต๊ะ หรือลุกขึ้นชี้หน้า เป็นต้น พฤติกรรมอย่างนี้อาจเรียกว่า พฤติกรรมที่มองเห็นหรือสังเกตได้ (Overt behavior)

1.3 โมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค

จากโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Method) ที่เป็นการศึกษาถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการเลือกซื้อ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการกระตุ้น (Stimulus) ที่ทำให้เกิดความต้องการ สิ่งกระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's Black Box) ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิด

ของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่าง ๆ ของผู้ซื้อแล้วจะมีการตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's response) หรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ (Buyer's Purchase Decision) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541)

จากภาพที่ 1 จุดเริ่มต้นของโมเดลนี้อยู่ที่สิ่งกระตุ้นให้เกิดความต้องการก่อนแล้วทำให้เกิดการตอบสนอง ดังนั้นโมเดลนี้จึงเรียกว่า S-R Theory โดยมีรายละเอียดดังนี้

Buyer's black box



ภาพที่ 1 รูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภค (Model of consumer behavior)

ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541)

1.3.1 สิ่งกระตุ้น (Stimulus) อาจเกิดขึ้นเองจากภายในร่างกาย และสิ่งกระตุ้นจากภายนอก นักการตลาดต้องสนใจและจัดการสิ่งกระตุ้นภายนอก เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความ ต้องการผลิตภัณฑ์ สิ่งกระตุ้นถือว่าเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้า (Buying Motive) ซึ่งอาจใช้เหตุจูงใจให้ซื้อด้านเหตุผล และใช้เหตุจูงใจให้ซื้อด้านจิตวิทยา (อารมณ์) ก็ได้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1.3.1.1 สิ่งกระตุ้นทางการตลาด (Marketing Stimulus) ที่นักการตลาดควบคุมได้ และต้องจัดให้มีขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 P คือ

- สิ่งกระตุ้นด้านผลิตภัณฑ์ (Product) คือการออกแบบผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้มีขนาด รูปร่างลักษณะ และคุณสมบัติที่เหมาะสมรวมถึงบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ต้องสะดุดตาน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภค

- สิ่งกระตุ้นด้านราคา (Price) คือการกำหนดราคาสินค้าให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์โดยพิจารณาผู้บริโภคเป้าหมาย

- สิ่งกระตุ้นด้านการจัดช่องทางการจำหน่าย (Place) คือสถานที่ที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ต้องมีความสะดวกแก่ผู้บริโภคที่สามารถซื้อหาได้ง่าย

- สิ่งกระตุ้นด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) คือ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้แก่ผู้บริโภคเข้าใจ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการซื้อ

1.3.1.2 สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ (Other Stimulus) เป็นสิ่งกระตุ้นความต้องการผู้บริโภคที่อยู่ภายในองค์การซึ่งควบคุมไม่ได้ ประกอบด้วย

- สิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจ (Economic) คือ ภาวะเศรษฐกิจรายได้ของผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อความต้องการซื้อ

- สิ่งกระตุ้นทางเทคโนโลยี (Technological) เช่น การสั่งซื้อในระบบผ่านอินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องไปสถานที่จำหน่ายเอง เพื่อความสะดวกของผู้บริโภค

- สิ่งกระตุ้นทางกฎหมายและการเมือง (Law and Political) คือ การกำหนดให้มีตราสินค้ารับรอง

- สิ่งกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Cultural) คือ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยเทศกาลต่าง ๆ จะมีผลกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความ ต้องการซื้อสินค้าในเทศกาลนั้น

1.3.2 กล่องดำหรือความรู้สึกลึกลับของผู้ซื้อ (Buyer's Black Box) ซึ่งผู้ผลิต

หรือผู้ขายไม่สามารถทราบได้ จึงต้องพยายามค้นหาความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อที่ได้รับอิทธิพลจาก

1.3.2.1 ลักษณะของผู้ซื้อ (Buyer Characteristics) นักการตลาดต้องค้นหาลักษณะของผู้ซื้อเพื่อที่เป็นเป้าหมายทำให้ทราบถึงความต้องการ ในการจัดส่วนประสมทางการตลาดต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- ปัจจัยภายนอกทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรม วัฒนธรรมย่อย ชั้นทางสังคม
- ปัจจัยภายนอกด้านสังคม ได้แก่ กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว บทบาทและสถานะ
- ปัจจัยเฉพาะบุคคลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ วงจรชีวิต ครอบครัว รายได้ รูปแบบการดำรงชีวิต
- ปัจจัยภายในด้านจิตวิทยา ได้แก่ การรับรู้ การเรียนรู้ ความเชื่อถือ ทักษะคติ บุคลิกภาพ แนวคิดของตนเอง

1.3.2.2 กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ (Buyer Decision Process) หมายถึง ขั้นตอนในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จาก 2 ทางเลือกขึ้นไป พฤติกรรมผู้บริโภคจะพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจทั้งด้านจิตใจ (ความรู้สึกนึกคิด) และพฤติกรรมทางกายภาพ การซื้อเป็นกิจกรรมด้านจิตใจและทางกายภาพซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อตามบุคคลอื่นกระบวนการตัดสินใจซื้อประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ

- การรับรู้ความต้องการ(ปัญหา) ซึ่งเกิดจากสิ่งกระตุ้น ทั้งภายนอกและภายใน สิ่งกระตุ้นภายนอก ได้แก่ ความต้องการทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ส่วนสิ่งกระตุ้นภายใน ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย และจิตใจ สิ่งเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นถึงระดับหนึ่งแล้ว จะกลายเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมตอบสนอง ซึ่งบุคคลจะสามารถเรียนรู้ถึงวิธีการตอบสนองต่อการกระตุ้นเหล่านี้โดยอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ในอดีต
- การค้นหาข้อมูล ถ้าความต้องการถูกกระตุ้นมากพอ และสิ่งที่สามารถสนองความต้องการอยู่ใกล้ตัว ผู้บริโภคจะดำเนินการสนองความต้องการของเขา แต่ถ้าความต้องการที่เกิดขึ้นไม่สามารถถูกตอบสนองได้ทันที ความต้องการนั้นจะถูกสะสมไว้ เพื่อการตอบสนองภายหลัง เมื่อความต้องการถูกสะสมไว้มากผู้บริโภคจะพยายามหาข้อมูล เพื่อสนอง

ความต้องการที่สะสมไว้ ปริมาณของข้อมูลที่ผู้บริโภคค้นหาจะขึ้นอยู่กับปัจจัย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการที่บุคคลเผชิญอยู่ในระดับมากหรือน้อย จำนวนเวลาที่ใช้ในการเลือกสินค้า และจำนวนความเสี่ยงภัยที่พึงมี ถ้าการตัดสินใจผิดพลาด

- การประเมินผล เมื่อผู้บริโภครับข้อมูลเข้ามา ก็จะเกิดความเข้าใจและทำการประเมินข้อมูลเหล่านั้นเพื่อพิจารณาทางเลือก

- การตัดสินใจ เมื่อทำการประเมินผลแล้ว ก่อนการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคจะพิจารณาปัจจัย 3 ประการ คือ

1.) ทศนคติของบุคคลที่มีต่อสินค้า และ/หรือบริการนั้น
2.) สถานการณ์ที่คาดไว้ เช่น การคาดคะเนประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าหรือบริการ ทั้งนี้ความตั้งใจซื้อจะได้รับอิทธิพลมาจากรายได้ ขนาดของครอบครัว ภาวะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

3.) สถานการณ์ที่ไม่ได้คาดคะเน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในขณะที่ผู้บริโภคกำลังซื้อ เช่น ความไม่พอใจในลักษณะของพนักงานขาย

- พฤติกรรมภายหลังการซื้อ คือ ผู้บริโภคอาจมีความพอใจหรือไม่พอใจในสินค้าหรือบริการที่ได้รับ

1.3.3 การตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's Response) หรือการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ (Buyer's Purchase Decision) ผู้บริโภคจะมีการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.3.3.1 การเลือกผลิตภัณฑ์ (Product Choice) คือ การที่ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ชนิดหนึ่งตามความต้องการ

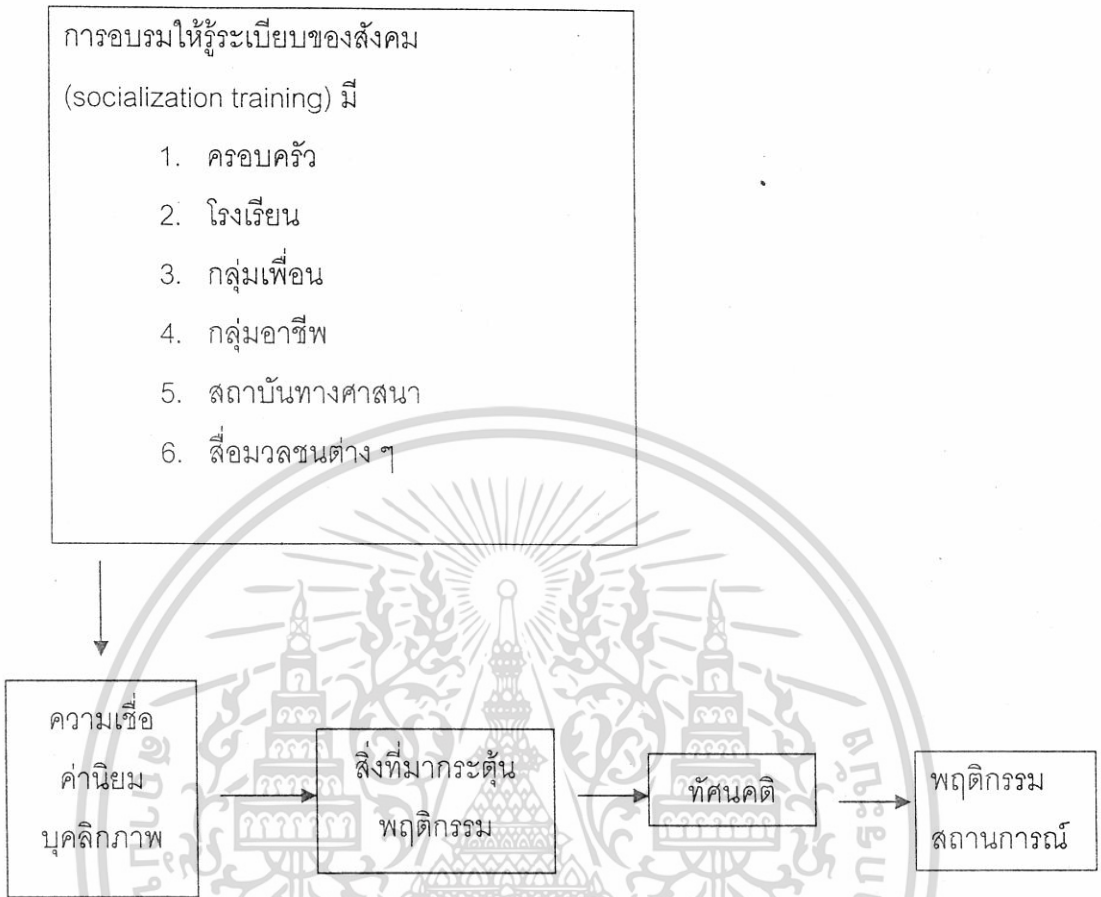
1.3.3.2 การเลือกตราสินค้า (Brand Choice) คือ การที่ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อจากตราผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

1.3.3.3 การเลือกผู้ขาย (Dealer Choice) คือ การที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์นั้น ผู้บริโภคมักคำนึงถึงสถานที่ขาย และการบริการ

1.3.3.4 การเลือกเวลาในการซื้อ (Purchase Timing) คือ การที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกเวลาซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสม

1.3.3.5 การเลือกปริมาณการซื้อ (Purchase Amount) คือ การที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกปริมาณที่จะซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในครั้งหนึ่ง ๆ

สุชา จันทน์เอม (2540) กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้ (ภาพที่ 2)



ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์
ที่มา : อัญชลี พรหมประไพ (2545)

1. ความเชื่อ (belief) คือ การที่บุคคลยอมรับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งความคิดของเขา อาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงก็ได้ คนเรามีความเชื่อแตกต่างกันออกไป บางคนเชื่อว่า ทำดีจะได้รับความดีตอบแทน บางคนเชื่อโชคลาง และบางคนเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ เป็นต้น ความเชื่อเป็นสิ่งที่หักห้ามได้ยาก และมีอิทธิพลต่อบุคคลมาก บุคคลใดมีความเชื่ออย่างใด ก็จะมีพฤติกรรมเป็นไปตามความเชื่อของเขา

2. ค่านิยม (value) เป็นเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ แก่บุคคลว่าอะไรเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต สิ่งใดที่ควรประพฤติปฏิบัติหรือไม่ควรประพฤติปฏิบัติ ค่านิยมอาจได้มาจากการอ่าน คำบอกเล่า หรือคิดขึ้นมาเองก็ได้ ค่านิยมของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ค่านิยมของมนุษย์ส่วนใหญ่ มักจะคล้ายคลึงกัน เช่น ความรัก ชื่อเสียง เกียรติยศ เงินทอง สุขภาพ ความรู้ ความสะอาดสงบ เป็นต้น

3. บุคลิกภาพ (personality) เป็นคุณลักษณะ (trait) ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีหลายแบบ เช่น แบบเผด็จการ จะเป็นคนที่ชอบบังคับใช้อำนาจ ไม่เชื่อใครง่าย ๆ และมีอคติ แบบประชาธิปไตยที่เชื่อในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค แบบที่ชอบทำอะไรด้วยตนเอง และอื่น ๆ เป็นต้น บุคลิกภาพแต่ละแบบต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลทั้งสิ้น

4. สิ่งที่มากระตุ้นพฤติกรรม (stimulus object) สิ่งที่มากระตุ้นพฤติกรรมนี้จะเป็นอะไรก็ได้ เช่น ความสวย ความหิว อาหาร หนังสือ คำชม ฯลฯ สิ่งที่มากระตุ้นพฤติกรรมนี้จะมีความเข้มข้นแตกต่างกันไปและสิ่งที่มากระตุ้นพฤติกรรมอย่างหนึ่งก็อาจมีพลังกระตุ้นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน

5. ทักษะ (attitude) ทักษะโดยทั่วไป หมายถึงความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัสดุ สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้สึกหรือท่าทีนี้จะเป็นไปทางที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ ทักษะมีความสำคัญต่อการตอบสนองทางสังคมของบุคคลเป็นอย่างมาก นั่นคือ บุคคลที่มีพฤติกรรมอย่างไร หรือทำสิ่งใดลงไป ทักษะจะเป็นเครื่องกำหนดให้มีพฤติกรรมเป็นไปอย่างนั้น

6. สถานการณ์ (situation) หมายถึง สภาพแวดล้อมหรือสภาวะที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม

ดังนั้น เราอาจสรุปองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ จะเห็นว่าการประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดทัศนคติที่มีต่อบุคคลนั้น ๆ ในการตอบสนองความต้องการของตน

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

ส่วนนักวิชาการทางการตลาด ซึ่งได้ศึกษาในเรื่องของการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ดังนี้

พิบูล ทีปะपाल (2537) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ได้แก่

1.4.1 ข้อมูลข่าวสาร (Information) การตัดสินใจซื้อจะเกิดขึ้นได้ต้องมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ ราคา ลักษณะ ผลประโยชน์และสถานที่ที่จะซื้อ เป็นต้น หากไม่มีข้อมูลกระบวนการตัดสินใจซื้อจะเกิดขึ้นไม่ได้ ข้อมูลข่าวสารเกิดจาก 2 แหล่งสำคัญ คือ จากการโฆษณาการค้าโดยผ่านสื่อต่าง ๆ (Commercial sources) และแหล่งข่าวสารจากสังคม (Social sources) เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง และผู้คุ้นเคย ซึ่งได้รับจากการพูดคุยกัน เป็นต้น

1.4.2 สังคมและกลุ่มสังคม (Social and groups forces) อันประกอบด้วย วัฒนธรรม วัฒนธรรมย่อย ชั้นของสังคม กลุ่มอ้างอิง ครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

1.4.3 จิตวิทยา (Psychological forces) พลังผลักดันทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ แรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ บุคลิกและทัศนคติ สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการ การเลือกซื้อ ตลอดจนนิสัยการเลือกซื้อและการภักดีในตราสินค้า เป็นต้น

1.4.4 สถานการณ์ (Situational factors) ปัจจัยทางด้านสถานการณ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ เวลาและโอกาส สถานที่ จุดมุ่งหมาย รวมทั้งเงื่อนไขในการซื้อ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ ผลักดันให้ผู้ซื้อตัดสินใจแตกต่างกันไป

ในทัศนคติของพฤติกรรมศาสตร์ ธงชัย สันติวงษ์ (2540) ได้อธิบายว่า เมื่อผู้บริโภคได้รับการกระตุ้นจากการมองเห็นสินค้าที่เสนอขายนั้น ในการตัดสินใจซื้อหรือไม่ยอมซื้อขึ้นอยู่กับปัจจัยผันแปรต่างๆ ที่เป็นตัวประกอบเหล่านี้รวมกัน คือ

1. ปัจจัยประกอบของตัวบุคคล (Individual factors) คือ ความรอบรู้ (Cognition) ความเข้าใจ (Perception) การเรียนรู้ (Learning) ลักษณะท่าทาง (Personality) การจูงใจ (Motivation) และทัศนคติ (Attitude) ล้วนแต่เป็นตัวผันแปรที่เป็นเรื่องราวทางจิตวิทยา และจิตวิทยาสังคมของตัวบุคคลทุกคน

2. ปัจจัยประกอบทางสังคม (Social factors) เป็นเรื่องของลักษณะการเป็นสมาชิกกลุ่ม (Group membership) การแบ่งชั้นในสังคม และอิทธิพลทางสังคม (Social influence) ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยผันแปรทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมของตัวบุคคลทุกคน

3. ปัจจัยประกอบทางวัฒนธรรม (Cultural factors) เรื่องราวที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งในส่วนใหญ่และส่วนย่อย (Cultures and subcultures) ต่างก็เป็นปัจจัยผันแปรทางด้านวัฒนธรรมมนุษย์ (Cultures-anthropology) ของทุกคน

ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 3 ที่แสดงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค คือ อิทธิพลของพลังทางสังคมและทางจิตวิทยาที่ทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจ



ภาพที่ 3 กระบวนการและการตัดสินใจของผู้บริโภค

ที่มา : อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2543)

1.5 ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาพฤติกรรม (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2543)

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่สำคัญ ๆ อาจสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1.5.1 เพื่อช่วยให้สามารถเข้าถึงปัญหาความต้องการของสังคมตามปกติความต้องการของสังคมมักจะไม่คงที่ หากแต่ผันแปรเปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ จนทำให้ต้องมีการติดตามวิเคราะห์ศึกษากันอยู่เป็นประจำ เพื่อเข้าใจถึงชนิดของความต้องการ และเข้าใจต่อไปถึงแนวโน้มความต้องการต่าง ๆ เหล่านั้น รวมถึงตลอดทั้งการเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของกิจกรรมทางการตลาดต่าง ๆ ที่มีความเป็นไปได้ของพฤติกรรม

1.5.2 เพื่อช่วยให้กลไกทางตลาดสามารถช่วยแก้ไขปัญหาการตัดสินใจของสังคมได้ถูกต้องยิ่งขึ้นในการที่ผู้ขายจะผลิตสินค้าได้ถูกต้องตามความต้องการ ตรงตามเวลาที่ผู้บริโภคต้องใช้ และไปถึงสถานที่ของผู้บริโภคได้ การทราบถึงพฤติกรรมผู้บริโภค จะทำให้สามารถคาดการณ์ได้ถูกต้องยิ่งขึ้นถึงลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ถูกค้าต้องการ และทราบไปถึงสภาพการณ์ที่ลูกค้าจะซื้อสินค้านั้น ถ้าการคาดการณ์พฤติกรรมผู้บริโภคทำได้ถูกต้องยิ่งขึ้นเท่าใด ก็จะช่วยให้การผลิตและจำแนกแจกจ่ายสินค้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเท่านั้น

1.5.3 เพื่อช่วยในการหาตลาดใหม่ประโยชน์สำหรับธุรกิจที่จะได้รับจากการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคก็คือ การค้นหาแหล่งของผู้บริโภคที่ยังมิได้รับการตอบสนองจนพอใจ หรือตลาดใหม่ (new market) องค์การธุรกิจใดสามารถผลิตสินค้านี้มาตอบสนองได้ก็จะเป็นโอกาสที่จะขายได้กำไร สิ่งแรกที่สำคัญและต้องทำ ได้แก่ จะต้องสามารถค้นหาหรือคาดคะเนความต้องการของผู้บริโภคให้ทราบได้ก่อนที่จะผลิตสินค้านั้นออกมาขาย โดยยึดหลักที่ว่าผู้บริโภคเป็นใหญ่ (consumer oriented) เพราะลักษณะของตลาดที่เกิดขึ้นใหม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมในสังคมอยู่มากทีเดียว

1.5.4 เพื่อช่วยในการเสาะหาส่วนของตลาดสำหรับสินค้าการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคจะช่วยในการเสาะหาส่วนของตลาดสำหรับสินค้า (choosing market segment) ได้ กล่าวคือ สามารถช่วยให้ทราบถึงลักษณะสินค้าที่ผู้บริโภคชอบไม่ชอบและเราสามารถจัดกลุ่มผู้บริโภคที่มีรสนิยมเหมือนกันไว้ด้วยกันเป็นส่วนของตลาด (market segments) เมื่อทราบถึงส่วนของตลาดแล้วก็จะพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ขึ้นมา เพื่อตอบสนองกลุ่มนั้นโดยเฉพาะ

1.5.5 เพื่อช่วยในการปรับปรุงกิจกรรมทางการตลาดที่มีอยู่ การวิเคราะห์เพื่อทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค จะสามารถช่วยให้ผู้บริหารทางการตลาดสามารถปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาด (marketing strategies) เพื่อนำมาใช้ประกอบสำหรับการพิจารณาวางกลยุทธ์ทางการตลาดทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ (offensive or defensive marketing strategy)

2. ระบบเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นระบบการเกษตรที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีในการปรับปรุงบำรุงดิน ไม่ใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช ตลอดจนไม่ใช้ฮอร์โมนกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ ระบบนี้เน้นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการไถพรวนระยะเริ่มแรก และลดการไถพรวนเมื่อปลูกไปนาน ๆ เพื่อรักษาสภาพโครงสร้างของดิน มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของดินตามธรรมชาติ คือมีการคลุมดินด้วย

ใบไม้แห้ง หญ้าแห้ง ฟางแห้งที่หาได้ในท้องถิ่น เพื่อหาความชื้นของดิน มีการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดรวมทั้งมีการเติมจุลินทรีย์ ที่มีประโยชน์ ใช้สารสกัดธรรมชาติ เช่น สะเดา ข่า ตะไคร้ มีการปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล โดยเน้นระบบการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งพืชผักและผลไม้ไม่มีการป้องกันศัตรูพืชโดยการปลูกพืชกลืนจนช่วยไล่แมลง เช่น ดอกดาวเรือง (ทิพย์รัตน์ มณีเลิศ, 2543) ส่วนการควบคุมศัตรูพืชนิยมใช้ชีววิธี (Biological Control) เช่น ตัวห้ำ และตัวเบียนต่าง ๆ หลักการสำคัญของระบบเกษตรอินทรีย์อยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพของมนุษย์กับสัตว์และพืช ซึ่งมนุษย์ใช้เป็นอาหาร การคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ผลิต ประชากรผู้บริโภค และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อบริโภค ส่วนที่เหลือนำไปจำหน่าย เมื่อเกษตรกรทำการปลูกผักอินทรีย์ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีหลายชนิดที่มีผลต่อสุขภาพของเกษตรกรลดลง โดยการหันไปใช้สารที่ได้จากธรรมชาติ ในการผลิต ทำให้ที่สุขภาพดีและยังส่งผลดีไม่ก่อให้เกิดมลพิษ หรือสารพิษตกค้างต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนรวมของชุมชน มีความปลอดภัยในชีวิตมากขึ้น

2.1 หลักพื้นฐานของการทำเกษตรอินทรีย์ (สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์, 2543)

2.1.1 ห้ามใช้สารเคมีสังเคราะห์ทางการเกษตรทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้ายาป้องกันกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมน

2.1.2 เน้นการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุเช่นปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ตลอดจนการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อให้พืชแข็งแรงมีความต้านทานต่อโรคและแมลง

2.1.3 รักษาความสมดุลของธาตุอาหารภายในฟาร์มโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาหมุนเวียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.1.4 ป้องกันมิให้มีการปนเปื้อนของสารเคมีจากภายนอกฟาร์มทั้งจากทางดิน น้ำและอากาศโดยจัดสร้างแนวกันชนโดยขุดคูหรือปลูกพืชยืนต้นและพืชล้มลุกกันไว้

2.1.5 ใช้พันธุ์พืชหรือสัตว์ที่มีความต้านทานและมีความหลากหลาย ห้ามใช้พันธุ์พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการดัดแปลงพันธุกรรม

2.1.6 การกำจัดวัชพืชใช้การเตรียมดินที่ดีและแรงงานคนหรือเครื่องมือกลแทนการใช้ยาเคมีกำจัดวัชพืช

2.1.7 .การป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้ใช้สมุนไพรกำจัดศัตรูพืชแทนการใช้ยาเคมีกำจัดศัตรูพืช

2.1.8 ใช้ฮอร์โมนที่ได้จากธรรมชาติเช่นจากน้ำสกัดชีวภาพแทนการใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์

2.1.9 รักษาความหลากหลายทางชีวภาพโดยการรักษาไว้ซึ่งพันธุ์พืชหรือสัตว์ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตทุกชนิด ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนปลูกหรือเพาะเลี้ยงขึ้นมาใหม่

2.1.10 การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูปให้ใช้วิธีธรรมชาติและประหยัดพลังงาน

2.1.11 ให้ความเคารพสิทธิของมนุษย์และสัตว์

2.1.12 ต้องเก็บบันทึกข้อมูลไว้อย่างน้อย 3 ปีเพื่อรอการตรวจสอบ

2.2 หลักการที่สำคัญตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย (สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์, 2543) โดยสรุปมีดังนี้

2.2.1 หลีกเลี่ยงการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และมีแผนการชัดเจนในการจัดการไร่นา เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต

2.2.2 ส่งเสริมการแพร่ขยายชนิดของแมลงที่มีประโยชน์ (ตัวห้ำ ตัวเบียน) เพื่อลดปัญหาการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช

2.2.3 เกษตรกรต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการป้องกัน และหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนของสารเคมีและมลพิษสารอันตรายจากภายนอก

2.2.4 หลีกเลี่ยงการปลูกพืชนอกฤดู

2.2.5 เลือกใช้พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และมีความต้านทานต่อโรคและแมลง

2.2.6 คัดเลือกและพัฒนาพันธุ์ที่มีคุณภาพ รสชาติดี และให้ผลผลิตสูง

2.2.7 ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดอย่างต่อเนื่องให้สม่ำเสมอ และมีการหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2.8 ควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตที่พึ่งพาตนเอง ในเรื่องของอินทรีย์วัตถุ และธาตุอาหารภายในฟาร์ม

2.3 ผักอินทรีย์

ผักอินทรีย์ หมายถึง พืชผักที่ระบบการผลิตไม่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชใด ๆ ทั้งสิ้น รวมทั้งไม่มีการใช้สารเคมีฮอร์โมนเพื่อการเจริญเติบโตของพืชผัก

ดังนั้นสภาพแวดล้อมและปัจจัยการผลิตที่ใช้ในขบวนการผลิตจะต้องสะอาด ปลอดภัย ปราศจาก สารพิษและสารพิษที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ ผลผลิตที่ได้จึงปราศจากสารพิษใด ๆ ทั้งสิ้น

ผักอินทรีย์เป็นผักที่ปลูกได้ง่าย ผู้ที่จะปลูกผักอินทรีย์ได้ผลดีและสำเร็จจะต้องเป็นผู้ที่ เข้าใจกฎเกณฑ์ของเกษตรอินทรีย์อย่างถ่องแท้ กฎของเกษตรอินทรีย์คือกฎแห่งธรรมชาติของ สิ่งมีชีวิตของโลกและจักรวาล รวมทั้งจริยธรรมอันดีที่เต็มเปี่ยมอยู่ในใจผู้ปลูก ผู้ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมคือผู้ผลิตวัตถุดิบอาหารให้คนบริโภคเพื่อแลกเปลี่ยนเงินตรา ดังนั้นสังคมจึงเป็นหนี้ บุญคุณเกษตรกรผู้ผลิตอาหาร ผลผลิตทางเกษตรที่เต็มไปด้วยวัตถุดิบพืชต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่า เชื้อรา ยาฆ่าเชื้อแบคทีเรีย ยาฆ่าหญ้า สารเร่งฮอโมนต่าง ๆ ล้วนมีพิษอย่างแรงต่อสุขภาพ ถึงแม้ จะอ้างว่าฉีดพ่นยาไปหลายวันแล้ว ฤทธิ์ยาเจือจางแล้วก็มีพิษภัยทั้งสิ้น เพราะคนเราต้องบริโภค ผลผลิตเหล่านี้ทุกวันหลีกเลี่ยงได้ยาก ฤทธิ์ยาที่เจือจางจึงไปสะสมที่ตับ นาน ๆ ก็เกิดโรคที่รักษา ยาก เช่น โรคมะเร็ง โรคตับอักเสบ เป็นต้น ซึ่งแพทย์แผนใหม่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ผู้มี และผู้จนต่างกลัวตาย ผู้ผลิตสร้างบาปกับผู้บริโภค

ผักอินทรีย์ของแท้ต้องเป็นผักที่สละงามลักษณะสีสดเป็นธรรมชาติ ไร้ร่องรอยของ แมลงกัดกิน มีรสชาติหอมหวานตามธรรมชาติของพืชผักนั้น มีประโยชน์ต่อร่างกาย ทำให้สุขภาพ ดี จิตใจเป็นสุขและปราศจากโรคภัยแรงพร้อมกับมีชีวิตยืนยาว หัวใจของเกษตรอินทรีย์ คือ การ รักษาและปฏิบัติตามระเบียบของกฎธรรมชาติคือ "สิ่งมีชีวิตทุกอย่างในโลกล้วนอยู่ในกฎระเบียบ ของธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตใด ๆ ที่เจริญเติบโตผิดธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตนั้นย่อมถูกจำกัดออกเพื่อรักษา ระเบียบธรรมชาตินั้นให้คงอยู่" กฎระเบียบของธรรมชาติก็คือ ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติย่อมรักษาความสมดุลอยู่เสมอ สิ่งมีชีวิตใด ๆ ที่เจริญเติบโตอย่างผิดสมดุลย่อมพาให้ ระบบความสมดุลล้มเหลว สิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลกมีบทบาทสำคัญในระบบนิเวศ มีหน้าที่ต้องอยู่ ร่วมกันเพื่อรักษาระเบียบธรรมชาติให้คงอยู่ เช่น เสือ สิงโต ไม่ใช่สัตว์ร้ายแต่เป็นผู้พิทักษ์ป่าจับกิน สัตว์ที่อ่อนแอไม่ให้สืบพันธุ์ต่อไป อีแร้งกินซากสัตว์ที่ตายแล้ว เพื่อไม่ให้เน่าเปื่อยส่งกลิ่นเป็นที่แพร่ เชื้อโรค และแมลงศัตรูพืชมีหน้าที่กัดกินพืชที่เจริญเติบโตผิดธรรมชาติ ไม่ให้แพร่พันธุ์ต่อไป เพื่อ รักษาระเบียบของธรรมชาติไว้ และมีแมลงตัวห้ำตัวเบียนที่ชอบกัดกินหรือควบคุมแมลงศัตรูพืช ไม่ให้มีแมลงที่มากเกินไปในธรรมชาติ นี่คือ ระเบียบของธรรมชาติ ปุ๋ยเคมีและฮอโมนเป็นสารเคมี สังเคราะห์ที่ผิดธรรมชาติ เมื่อใส่ลงไปในดินก็ทำให้พืชเจริญเติบโตผิดธรรมชาติ แมลงจึงเข้าไปกัด กินพืชไม่ให้ดำรงต่อไป ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ (พีรพล นภาวรรณ, 2547)

2.3.1 การปลูกผักอินทรีย์ (กรมวิชาการเกษตร, 2543)

2.3.1.1 การเลือกพื้นที่

- ประวัติการทำเกษตรของพื้นที่ ก่อนเลือกจะต้องทราบประวัติการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะด้านการเกษตร เพื่อใช้ในการตัดสินใจวางแผน

- ที่ตั้งของพื้นที่ ควรเลือกพื้นที่ห่างจากถนนหลวง โรงงาน เพื่อป้องกันมลพิษและไม่ควรอยู่ติดแปลงปลูกพืชที่มีการใช้สารเคมี

- ความเหมาะสมของพื้นที่ต่อพืชที่จะปลูก ผู้ผลิตต้องทราบว่าพืชแต่ละประเภทเหมาะกับพื้นที่แบบใด ต้องการความลึกของหน้าดินมากหรือน้อย

- แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ต้องสะอาด ไม่มีสารพิษเจือปน จะเป็นน้ำใต้ดิน แม่น้ำ คลอง หรือน้ำชลประทานก็ได้ ควรทำการวิเคราะห์คุณสมบัติของน้ำก่อน

- ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ พื้นที่ที่ดินอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ เช่น พื้นที่เปิดใหม่ ความสำเร็จในการผลิตผักอินทรีย์จะสูง สำหรับพื้นที่ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ควรจะปลูกพืชบำรุงดินประกอบกับการใส่ปุ๋ยอินทรีย์

2.3.1.2 การวางแผนจัดการ

- การวางแผนการป้องกันสารปนเปื้อน ที่ปะปนมาทางดิน น้ำ และอากาศ โดยวางแผนอย่างครบถ้วนทุกขั้นตอน และมีการบันทึกวิธีปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

- การวางแผนการจัดการ แปลงปลูกและระบบการปลูกผักอินทรีย์ ที่สอดคล้องกับหลักการเกษตรอินทรีย์

2.3.1.3 การเลือกพันธุ์

- ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพดิน อากาศ ความต้านทานต่อศัตรูพืชและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

- ห้ามใช้พันธุ์ผักที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรม และหรือผ่านการอาบรังสี

- เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ควรมาจากระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์

2.3.1.4 การจัดการและการปรับปรุงบำรุงดิน

ทุกขั้นตอนของการจัดการดินต้องมุ่งเน้นการใช้สารอินทรีย์และวัสดุธรรมชาติเป็นหลัก โดยสิ่งเหล่านี้ต้องปราศจากการปนเปื้อนของวัสดุต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ มีข้อปฏิบัติคือ

- เลือกพื้นที่ปลูก ควรเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์
- ดินที่เป็นกรด ให้ใส่ปูนปรับความเป็นกรดของดินก่อน
- ปลูกพืชตระกูลถั่วและไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดเพื่อบำรุงดิน
- ปลูกพืชหมุนเวียน ใช้พืชตระกูลร่วมกับพืชหมุนเวียน
- ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักเศษซากพืช เพื่อเป็นแหล่งธาตุอาหารพืช
- กรณีที่ดินขาดโพแทสเซียม ให้ใช้ปุ๋ยมูลค่างควา เกลือ

โพแทสเซียม

- กรณีที่ดินขาดฟอสฟอรัส ให้ใช้ปุ๋ยหินฟอสเฟต
- อาจจะใช้ธาตุอาหารเสริมได้ถ้าปุ๋ยไม่พอ

2.3.1.5 แผนการจัดการศัตรูพืช

- ก่อนปลูกในกรณีปลูกด้วยเมล็ดควรใช้เมล็ดที่ปราศจากศัตรูพืช อบดินด้วยไอน้ำ คลุกด้วยเชื้อราปฏิบักษ์ ไถพรวนและตาก 1 - 2 สัปดาห์
- ระยะที่ผักกำลังเจริญเติบโต ควบคุมโรค แมลงและวัชพืช

2.3.1.6 การจัดการเก็บรักษาและการขนส่ง

ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์จะต้องได้รับการจัดเก็บรักษา ให้คงสภาพคุณภาพที่ดี ในระหว่างเวลาการเตรียมการและการขนส่ง

2.3.1.7 แผนการเก็บเกี่ยวพืชป่าและการอนุรักษ์ความหลากหลายทาง

ชีวภาพและสิ่งแวดล้อม ต้องได้รับอนุมัติโดยคณะกรรมการบริหารการวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

2.3.1.8 กระบวนการออกใบรับรอง เป็นการรับรองคุณภาพผลผลิต/

ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ เพื่อแสดงว่าสินค้านั้นได้ผ่านการตรวจสอบ และรับรองตามมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์

2.3.1.9 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว สารที่ใช้ต้องเป็นสารจากธรรมชาติ

ยกเว้นสารเคมีสังเคราะห์ที่อนุญาตให้ใช้ได้ตามมาตรฐาน และต้อง ควบคุมให้ถูกสุขลักษณะ

2.3.2.0 การแปรรูป เป็นการจัดการตามหลักการและวิธีการปฏิบัติกาที่ดี

ในการผลิตให้เป็นไปตามข้อกำหนด และมาตรฐานของขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์อินทรีย์ทั้งวัตถุดิบ ขบวนการผลิต และการบรรจุหีบห่อ

2.4 ข้อเสนอแนะในการบริโภคผักอย่างปลอดภัยอยู่หลายวิธีดังต่อไปนี้

2.4.1 เปลี่ยนพฤติกรรมในการเลือกซื้อผัก ควรเลือกซื้อผักที่มีรูแมลงกัดกิน เพราะเป็นทางเดียวที่เราจะรู้ว่า เกษตรกรไม่ใช้ยาฆ่าแมลงมาก เกินไปจนทำให้แมลงที่มีอยู่ตายหมด

2.4.2 บริโภคผักตามฤดูกาล ในการปลูกผักตามฤดูกาล เกษตรกรไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงในการกำจัดแมลงและบำรุงพืชมากจนเกินไป เนื่องจาก สภาพอากาศจะเอื้ออำนวยให้ไม่เกิด แมลงและโรคต่าง ๆ

2.4.3 หันมาบริโภคผักพื้นบ้าน ประเทศไทยมีภูมิอากาศที่เหมาะสมในการปลูกผักพื้นบ้านดั่งนั้น เกษตรกรจึงไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีมาจนเกินไปในการปลูกและดูแลรักษาผักเหล่านี้

2.4.4 ล้างผักให้สะอาดก่อนนำไปปรุงอาหาร

2.4.5 หันมาทานผักออร์แกนิก ซึ่งไม่ใช้สารเคมีต่าง ๆ ในการเพาะปลูกเลย

2.5 ความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ต่อเศรษฐกิจ สังคมชนบท และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้ (วงศ์ ไตรพิทักษ์, 2544)

2.5.1 ต่อเศรษฐกิจ

- ผลผลิต เป็นสินค้าตัวใหม่ของตลาดผู้มีเงินทั้งภายในและต่างประเทศ
- ดินจะมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านเคมี ด้านกายภาพและชีวภาพ เหมาะแก่การเกษตรอย่างยิ่ง เท่ากับเป็นการลดต้นทุนการผลิต สามารถแข่งขันในตลาดได้
- เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ประหยัดเงินตราต่างประเทศที่จะใช้ในการนำเข้าปัจจัยการผลิต เพราะสามารถจัดทำเองได้ภายในประเทศ
- เป็นเกษตรทางเลือกประเภทหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้สูง ฯลฯ

2.5.2 ต่อสังคมชนบท

- คุณภาพชีวิตของผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้น เพราะได้บริโภคอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีวัตถุพิษเจือปน อายุยืนนาน
- การไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้สุขภาพพลานามัยดี ไม่เกิดอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากการใช้สารเคมี
- ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไม่เสื่อมโทรม ดิน น้ำ อากาศไม่เป็นพิษ คุณภาพชีวิตดีทำให้สังคมนั้นน่าอยู่น่าอาศัยและมั่นคง ฯลฯ

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

2.5.3 ต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

- เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
- เป็นการสร้างสมดุลทางธรรมชาติระหว่างการอนุรักษ์กับการทำมาหากิน ธรรมชาติก็อยู่ได้ เกษตรกรสามารถทำมาหากินสร้างความอยู่ดีกินดีได้
- ไม่มีมลภาวะในดิน น้ำ และอากาศ

ความจริงแล้วน่าจะมองเป็นองค์รวมของทุกด้าน ไม่ว่าจะด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ชนบท และด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เกษตรอินทรีย์ให้ผลดีทุกด้าน ถ้าสามารถทำให้นุรณการเกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้านดังกล่าว

2.6 สถานการณ์ การผลิต และการตลาดของเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

2.6.1 สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น ช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีกลุ่มใหม่ ๆ ที่เริ่มมีการปรับเปลี่ยนการผลิตเข้าสู่เกษตรอินทรีย์มากขึ้นทุกปี ทำให้การเจริญเติบโตของเกษตรอินทรีย์ไทยยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ระหว่างปีพ.ศ. 2545-2546 นับเป็นช่วงของการเปิดตัวเกษตรอินทรีย์ต่อสังคมไทยอย่างกว้างขวาง

หลาย ๆ หน่วยงานได้ประกาศนโยบายสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ หรือประกาศแผนที่จะจัดทำโครงการเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ แต่โครงการส่วนใหญ่ยังคงมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เพราะมองเกษตรอินทรีย์เพียงแค่การปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในกระบวนการผลิตเท่านั้น แทนที่จะส่งเสริมหลักการเกษตรอินทรีย์ในฐานะการเกษตรที่อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โครงการเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันจึงเป็นโครงการแต่เฉพาะเรื่องปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพและการใช้จุลินทรีย์เพื่อผลิตปุ๋ยหมักต่าง ๆ กิจกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดหรือการทำน้ำสกัดชีวภาพจากพืช ซึ่งเป็นโครงการที่นำหลักการเกษตรอินทรีย์ไปใช้แต่เพียงผิวเผิน และยังไม่ได้นับถึงหลักการอนุรักษ์และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงบำรุงดินซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบเกษตรอินทรีย์

2.6.2 การผลิตเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย

การผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

- 1.) เกษตรอินทรีย์แบบพึ่งพาตนเอง ส่วนใหญ่เป็นเกษตรแบบพื้นบ้าน ทำการผลิตเพื่อบริโภคในครอบครัวเป็นหลักและอาจมีผลผลิตส่วนเกินที่จำหน่ายในตลาดท้องถิ่นบ้าง

แต่ไม่มีการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานรับรอง ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อโดยพิจารณาจากความเชื่อถือและไว้วางใจผู้ผลิต

2.) เกษตรอินทรีย์แบบที่มีการรับรองมาตรฐาน เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกโดยมีผลผลิตเหลือสำหรับการขาย อาจจำหน่ายผ่านทั้งระบบตลาดทั่วไปหรือการตลาดทางเลือก ซึ่งเมื่อได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แล้ว ผู้บริโภคที่อยู่ห่างไกลจากผู้ผลิตก็พิจารณาเลือกซื้อจากความเชื่อถือในตรารับรอง

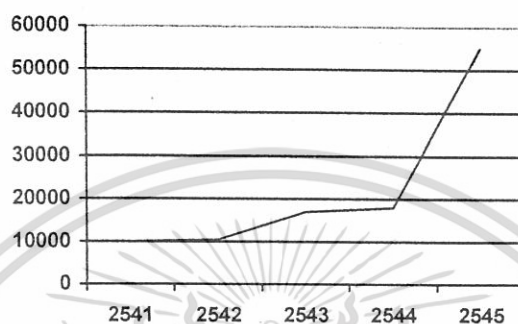
เท่าที่ผ่านมา ยังไม่มีผู้ใดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยไว้อย่างเป็นระบบ จึงยากที่จะประเมินสถานการณ์เกษตรอินทรีย์ได้อย่างถูกต้องชัดเจน ข้อมูลสถิติที่มีการเก็บรวบรวมไว้ ที่ดำเนินการโดยสหกรณ์กรีนเนท จำกัดและมูลนิธิสายใยแผ่นดิน จะมีเฉพาะข้อมูลของเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐานเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถประเมินได้ว่าระบบเกษตรที่อ้างว่าเป็นเกษตรอินทรีย์ (แต่ไม่มีการรับรองมาตรฐาน) เป็นไปตามหลักการเกษตรอินทรีย์มากน้อยเพียงใด และมีจำนวนเท่าไร

2.6.2.1 พื้นที่และจำนวนฟาร์มเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด/มูลนิธิสายใยแผ่นดินได้ประมาณการว่าพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 14,910.25 ไร่ ในปีพ.ศ. 2544 เป็น 55,992.31 ไร่ ในปีพ.ศ. 2545 ซึ่งคิดเป็น 0.043% ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดของประเทศซึ่งมีอยู่ 131,270,000 ไร่ โดยมีฟาร์มเกษตรอินทรีย์ 1,171 แห่ง คิดเป็นสัดส่วน 0.023% จากจำนวนฟาร์มทั้งหมดในประเทศ 5,100,00 แห่ง ซึ่งหากเปรียบเทียบกันแล้ว การขยายตัวของปีพ.ศ. 2545 เพิ่มจากปีพ.ศ. 2544 ถึง 41,082.06 ไร่ คิดเป็นอัตราขยายตัวสูงถึง 276% (วิฑูรย์ ปัญญากุล และ เจษณี สุขจิรัตติกาล, 2546)

จะเห็นได้จากภาพที่ 4 ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต หากมีการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจังโดยเฉพาะการหามาตรฐานที่เหมาะสม ร่วมกับการพัฒนากลไกการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้เกษตรกร การขยายการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะประสบความสำเร็จได้อย่างแน่นอน เพราะผักและผลไม้เขตร้อนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตลาดโลกมีความต้องการสูง และจะเห็นได้จากตารางที่ 1 ที่มีฟาร์มเกษตรอินทรีย์ถึง 1,171 แห่ง และมีพื้นที่รวม 25,673 ไร่ในปี พ.ศ. 2545

การขยายตัวของเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

ไร่



ภาพที่ 4 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2541 - 2545

ที่มา : วิฑูรย์ ปัญญากุล และ เจษณี สุขจิรัตติกาล (2546)

ตารางที่ 1 พื้นที่และจำนวนฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยปีพ.ศ. 2545

ผลผลิต	จำนวนฟาร์ม(แห่ง)	พื้นที่การผลิต(ไร่)
ข้าวและพืชไร่	909	32,841.27
ผัก ผลไม้ สมุนไพร	259	20,167.30
อื่น ๆ	1	768.75
รวม	1,171	25,673.59

ที่มา : วิฑูรย์ ปัญญากุล และ เจษณี สุขจิรัตติกาล (2546)

2.6.2.2 ปริมาณการผลิตและมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ในปีพ.ศ. 2545 ปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ในเขตภาคอีสาน อันดีบรองลงมาเป็นผักสด แต่ก็มีผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาอีกหลายชนิด เช่น ยาสมุนไพร กุ้งกุลาดำ และเมล็ดพันธุ์ผัก เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 2 ที่แสดงปริมาณการผลิตและมูลค่าทางการตลาดของเกษตรอินทรีย์ ที่ผัก ผลไม้ และสมุนไพรมีปริมาณการผลิตมาก เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตลาดโลกมีความต้องการสูง

ตารางที่ 2 ปริมาณการผลิตและมูลค่าทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ปีพ.ศ. 2545

ผลผลิต	ปริมาณการผลิต(ตัน)	มูลค่าผลผลิต(ล้านบาท)
ข้าวและพืชไร่	8,350.49	92.42
ผัก ผลไม้ สมุนไพร	63,182.92	2,816.66
รวม	71,533.41	2,909.08

ที่มา : วิฑูรย์ ปัญญากุล และ เจษณี สุขจิรัตติกาล (2546)

2.6.2.3 ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่

1. ผู้ผลิตที่ทำฟาร์มแบบเดี่ยวซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยที่ทำการผลิตภายในครอบครัวหรือเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่ดำเนินการโดยเอกชน
 2. ผู้ผลิตรายย่อยหลาย ๆ รายที่รวมกันเป็นกลุ่มแบบโครงการ
- ปัจจุบัน ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เกือบทั้งหมดจะรวมกลุ่มกันมากกว่า เกษตรกรที่ทำฟาร์มเดี่ยวรายย่อย

2.6.2.4 ปัญหาสำคัญในการผลิตเกษตรอินทรีย์ ที่ยังคงเป็นอุปสรรคหลักของประเทศคือ การจัดการฟาร์มในช่วงระยะปรับเปลี่ยนก่อนที่ผู้ผลิตจะได้รับอนุญาตให้ใช้ตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยสมบูรณ์ ระยะปรับนี้อาจกินเวลานาน 1 – 3 ปี ขึ้นอยู่กับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ผู้ผลิตเลือกใช้ เกษตรกรจะเผชิญกับปัญหาสองประการคือ ปัญหาด้านเทคโนโลยี และปัญหาด้านเศรษฐกิจ

2.6.2.5 ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ประเทศไทยยังอยู่ในช่วงระยะเริ่มต้นของการพัฒนาระบบการผลิตส่วนใหญ่จึงยังเป็นการผลิตแบบง่าย ๆ ซึ่งไม่ได้ใช้เทคโนโลยีซับซ้อน สินค้าส่วนใหญ่เป็นผลผลิตพื้นฐานที่ยังไม่แปรรูป เช่น ผัก- ผลไม้สด และข้าว ส่วนผลิตภัณฑ์แปรรูปมีอยู่น้อย เพราะยังมีวัตถุดิบปริมาณไม่มากและขาดความต่อเนื่อง ปัจจุบันมีบริษัทแปรรูปเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศแล้วแห่งแรกซึ่งเริ่มเปิดดำเนินการได้หลายปีพ.ศ. 2546 คือ บริษัท สยามพรานฟู๊ด จำกัด นอกเหนือจากนี้ก็ยังมีโครงการในระยะทดลองพัฒนารายอื่น ๆ ในโรงงานผู้ผลิตทั่วไป เพราะการก่อสร้างโรงงานเพื่อแปรรูปเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะอาจยังไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจเท่าใดนัก

2.6.3 ตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

ในปีพ.ศ. 2545 ภาวะเศรษฐกิจของไทยฟื้นตัวดีขึ้น และตลาดภายในประเทศขยับตัวบ้าง แต่ผู้บริโภครวมใหญ่ยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการบริโภคผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์มากนัก และยังไม่สามารถแยกแยะผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์กับผลิตภัณฑ์ปลอดภัยจากสารพิษที่มีการวางขายในท้องตลาด ทำให้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองแล้วเกือบทั้งหมดยังคงส่งออกไปในต่างประเทศ จะมีการวางจำหน่ายในประเทศเพียงเล็กน้อย เฉพาะผักสดและธัญพืช ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวและถั่วเท่านั้น ผักสดอินทรีย์ออกวางจำหน่ายภายในประเทศหลายตราสินค้ามากขึ้น ตราสินค้าที่ดูจะเป็นผู้นำของตลาดผักอินทรีย์คือ “ไร่ปลูกรัก” และ “รังสิตฟาร์ม” ซึ่งมีผักวางจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ มากที่สุดและต่อเนื่องที่สุด แต่การวิเคราะห์ตลาดเกษตรอินทรีย์ก็ยังมีอุปสรรคสำคัญทั้งในแง่ที่ขาดแหล่งข้อมูลสถิติและปัญหาความสับสนในเรื่องมาตรฐานผลผลิตของเกษตรอินทรีย์และอาหารเพื่อสุขภาพอื่น ๆ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างมาตรฐานผลผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรอินทรีย์ ซึ่งทำให้ไม่สามารถแยกแยะความต้องการซื้อและการตลาดระหว่างผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์กับผลิตภัณฑ์อื่นได้อย่างถูกต้องถึงอย่างไรก็ตาม ทางสหกรณ์กรีนเนท จำกัด /มูลนิธิสายใยแผ่นดินได้ประมาณการไว้ว่า สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่จำหน่ายภายในประเทศในปีพ.ศ. 2545 มีมูลค่าเกือบ 3,000 ล้านบาท

2.6.3.1 โครงสร้างราคาเกษตรอินทรีย์

หากมองในภาพรวมตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยเป็นตลาดของผู้ผลิต เพราะอุปทานผลผลิตเกษตรอินทรีย์ยังมีอยู่น้อย ผู้ผลิตจึงยังเป็นฝ่ายกำหนดตลาดได้ค่อนข้างมาก ปกติราคาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มจะสูงกว่าราคาผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นประมาณ 20 - 50% แต่จากข้อมูลการวิจัยผู้บริโภคประมาณได้ว่าผู้บริโภคโดยทั่วไปน่าจะยอมรับราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในราคาที่สูงกว่าไม่เกิน 15 - 20% การที่ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ยังมีราคาสูงไม่ใช่เพียงเพราะว่ามีปริมาณการผลิตที่ต่ำกว่าความต้องการของตลาดเท่านั้น หากแต่ระบบเกษตรอินทรีย์ ยังต้องมีหลักประกันเรื่องราคาผลผลิตที่ยุติธรรมให้กับผู้ผลผลิต ซึ่งต้นทุนการผลิตเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างสูงกว่าการผลิตทั่วไป เพราะต้องใช้แรงงานอย่างมากและประเด็นจึงจะจัดการฟาร์มให้เป็นไปตามมาตรฐานได้ อีกทั้งผลตอบแทนที่ให้กับเกษตรกรก็ต้องอยู่ในระดับรายได้ที่พอเพียงแก่การยังชีพด้วย

แต่ในรอบปีที่ผ่านมา สหกรณ์กรีนเนท จำกัด ได้ทำการสำรวจราคาของผักสดซึ่งขายในซูเปอร์มาร์เก็ตภายในกรุงเทพฯ ปรากฏผลว่า โดยเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ผักอินทรีย์มีราคาสูงกว่าผักอนามัยประมาณ 38% แต่สูงกว่าผักเกษตรเคมีถึง 84% นอกจากนั้นยังมีผลจาก

การสำรวจตลาดผักอินทรีย์ซึ่งขายในซูเปอร์มาร์เก็ตในกรุงเทพฯ เมื่อเดือนมีนาคม 2546 ปรากฏว่า ผักอินทรีย์ราคาสูงกว่าผักอนามัย 46% และผักอินทรีย์ราคาสูงกว่าผักทั่วไป 69% ดังจะเห็นได้จาก ตารางที่ 3 ที่แสดงราคาเปรียบเทียบผักสดวางจำหน่ายที่ซูเปอร์มาร์เก็ตในกรุงเทพฯ

ตารางที่ 3 ราคาเปรียบเทียบของผักสดวางจำหน่ายที่ซูเปอร์มาร์เก็ตในกรุงเทพฯ (บาท/ก.ก.)

ชนิดของผัก	ธ.ค. 44	ก.ค. 44	มี.ค. 44
ผักทั่วไป	40.18	41.28	38.98
ผักอนามัย	54.79	60.28	45.29
ผักเกษตรอินทรีย์	88.375	66.99	65.94
ผักอินทรีย์ราคาสูงกว่าผักอนามัย	61%	11%	46%
ผักอินทรีย์ราคาสูงกว่าผักทั่วไป	120%	62%	69%

ที่มา : วิชชุรย์ ปัญญากุล และ เจษณี สุขจิรัตติกาล (2546)

2.6.3.2 ช่องทางการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย

ขณะนี้ มีผู้ประกอบการค้าเพียงไม่กี่รายที่เป็นผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานแล้วภายในประเทศ ได้แก่ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด บริษัทนครหลวงค้าข้าว จำกัด และบริษัท ทิพวรรณเบสท์ฟู้ด จำกัด โดยช่องทางการกระจายสินค้ามีอยู่สามทางคือ เครื่องซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านค้าเฉพาะ และการขายตรงหรือระบบสมาชิก นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ผลิตอีกมากที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ภายในท้องถิ่นหรือมีลูกค้าประจำ แต่ก็ยังเป็นเพียงบางส่วนของตลาดขนาดเล็ก ช่องทางการจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศพัฒนาไปอย่างมาก นับตั้งแต่สหกรณ์กรีนเนท จำกัด ริเริ่มทำการตลาดเกษตรอินทรีย์เมื่อเกือบสิบปีที่แล้ว โดยช่องทางการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในช่วงแรกคือ ร้านค้าขนาดเล็กที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งขยายตัวอย่างรวดเร็วทั่วประเทศในเวลาต่อมา และระยะที่ได้รับความนิยมสูงสุดก็มีร้านค้าประเภทนี้กว่า 100 ร้าน กระทั่งเมื่อไม่กี่ปีมานี้ ผู้ประกอบกิจการค้าปลีกเริ่มเล็งเห็นถึงแนวโน้มทิศทางของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์การตลาดเกษตรอินทรีย์จึงขยับเข้าสู่ห้างร้านขนาดใหญ่เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันซูเปอร์มาร์เก็ตแทบทุกแห่งวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพและเกษตรอินทรีย์และบางแห่งถือเป็นนโยบายหลักที่จะจำหน่ายสินค้าประเภทนี้ด้วย

ด้านการส่งออกผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยไปจำหน่ายในต่างประเทศยังมีคู่แข่งที่สดใส เพราะอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในตลาดโลกยังคงมีมากกว่าอุปทาน และผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ประเทศไทยสามารถทำการผลิตได้อย่างเช่น ข้าว ผัก และผลไม้เขตร้อน ก็ยังเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศอยู่อีกมาก ซึ่งประเทศไทยเองมีความได้เปรียบด้านการผลิตทางการเกษตร และส่งผลิตภัณฑ์อาหารออกสู่ตลาดโลกค่อนข้างมากอยู่แล้ว ศักยภาพของประเทศไทยในการผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ในภายหน้าจึงยังมีอยู่สูง ปัจจุบัน มีผู้ประกอบการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศเพียงไม่กี่ราย ได้แก่ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด บริษัทนครหลวงค้าข้าว จำกัด และบริษัท ริเวอร์เคียว อินเตอร์เนชั่นแนลอุตสาหกรรมอาหาร จำกัด

2.7 ผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศ

ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์กำลังเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคกังวลถึงเรื่องพิษภัยจากอาหารซึ่งปรากฏบ่อยครั้งซึ่งแต่ทว่าอาหารเพื่อสุขภาพที่วางตลาดกันอยู่ทั่วไปก็สร้างความสับสนให้ผู้บริโภคที่ไม่ได้ติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิดเป็นอันมาก จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์อาหารมากมายมีข้อความระบุไว้ว่าอาหารปลอดภัย, ปลอดภัยสารพิษ, ไร้สารพิษ, ปลอดภัยจากสารพิษ, ปลอดภัยเคมี กระทั่งต่อท้ายด้วยคำว่าอินทรีย์ก็ยังมี ซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นการรับรองจากผู้ผลิต ไม่ได้มีตรารับรองอย่างถูกต้อง หรือที่มีมาตรฐานรับรองก็ยังไม่อาจมั่นใจได้ เพราะเป็นการรับรองจากหลายระบบหลายหน่วยงานจนผู้บริโภคเกิดความสับสนอย่างยิ่ง ไม่แน่ใจว่าตรารับรองใดบ้างที่จะเชื่อถือได้ นอกจากนี้ แม้ผู้บริโภคเข้าใจแล้วว่าฟาร์มเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่สารเคมีสังเคราะห์ แต่ก็มักจะเข้าใจว่าเป็นการทำฟาร์มที่ไม่ใช้สารกำจัดศัตรูพืช และ/หรือปราศจากสารตกค้างของสารกำจัดศัตรูพืชใด ๆ เลย ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เพราะระบบเกษตรอินทรีย์อนุญาตให้ใช้สารกำจัดศัตรูพืชได้ในกรณีที่จำเป็นจริง ๆ แต่ต้องเป็นสารอินทรีย์และห้ามไม่ให้ใช้สารเคมีสังเคราะห์ ซึ่งความสับสนเช่นนี้จะไม่เป็นผลดีต่อเกษตรอินทรีย์ในระยะยาว จึงต้องเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้บริโภค โดยเน้นที่ประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคมส่วนรวม เท่ากับเน้นถึงความสำคัญของการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ว่าเป็นระบบรับประกันที่เชื่อถือได้

จากประสบการณ์ด้านการตลาดของสหกรณ์กรีนเนท จำกัดสรุปได้ว่า ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่คือครอบครัวชนชั้นกลางในเมืองที่มีบุตร 1 – 2 คน รายได้เฉลี่ยของครอบครัวอยู่ที่ประมาณ 30,000 – 60,000 บาทต่อเดือน และฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ซื้ออาหารเข้า

บ้านโดยคำนึงถึงประโยชน์ด้านสุขภาพเป็นสำคัญ ซึ่งผู้บริโภครับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประโยชน์ และแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์จากหนังสือพิมพ์, นิตยสาร, โทรทัศน์ และวิทยุ ทั้งนี้ ผู้บริโภคส่วนมากจะเลือกซื้ออาหารที่ “ปลอดภัย” และอาหารเกษตรอินทรีย์เป็นประจำจากซูเปอร์มาร์เกตโดยทั่วไป หรือจากร้านค้าเฉพาะด้าน แม้ว่าขณะนี้ผู้บริโภคส่วนหนึ่งที่เข้าใจถึงความ ปลอดภัยของอาหารเกษตรอินทรีย์และประโยชน์ทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากระบบการผลิต เกษตรอินทรีย์ จึงยอมจ่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในราคาที่สูงกว่า แต่ก็ยังจำเป็นต้อง เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้บริโภคกลุ่มอื่น ๆ ในวงกว้างยิ่งขึ้นต่อไป เพื่อให้หันมาบริโภค ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์กันมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาตลาดภายในประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญที่ ไม่อาจละเลยได้ เพราะยังสามารถเป็นแหล่งรองรับผลผลิตในยามที่เกิดปัญหาการค้ากับ ต่างประเทศโดยเฉพาะเมื่อเกิดภาวะราคาคงต่ำลง แต่ที่ผ่านมาก็ยังไม่มีผู้ผลิตหรือผู้ค้ารายใด ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้แก่ผู้บริโภคอย่าง จริงจัง จะมีก็แต่การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเพียงเล็กน้อยในสื่อต่าง ๆ เท่านั้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรธิดา สุวรรณรัตน์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้และการปฏิบัติในการบริโภคผักและ ผลไม้ของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แม่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ในการบริโภคผักและ ผลไม้ระดับปานกลาง โดยมีความรู้เรื่องสารพิษตกค้างในผักและผลไม้ และความรู้ในการเก็บ รักษาผักและผลไม้ระดับปานกลาง แต่ยังขาดความรู้ในการเลือกซื้อผักและผลไม้และการนำผัก และผลไม้มาประกอบอาหาร พบว่าแม่บ้านที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยของ ครอบครัวต่อเดือนแตกต่างกัน มีความรู้ในการบริโภคผักและผลไม้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และแม่บ้านส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในการบริโภคผักและผลไม้ถูกต้องปาน กลาง โดยมีการปฏิบัติในการเก็บรักษาผักและผลไม้มาประกอบอาหารถูกต้องมาก พบว่าแม่บ้าน ที่มีอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนและการรับรู้ข่าวสารเรื่องสารพิษตกค้างในผัก และผลไม้แตกต่างกัน มีการปฏิบัติในการบริโภคผักและผลไม้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 และความรู้ในการบริโภคผักและผลไม้ของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครมี ความเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติในการบริโภคผักและผลไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่น คือการปฏิบัติในการบริโภคผักและผลไม้จะแปรเปลี่ยนไปตามระดับความรู้ในการบริโภคผักและ ผลไม้ที่แตกต่างกัน

ปิยรัตน์ นิมสกุล (2539) ได้ศึกษาเรื่อง การยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร ศึกษากรณีเขตดอนเมือง พบว่า แม่บ้านในเขตดอนเมืองมีการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคระดับปานกลาง เมื่อใช้เทคนิควิเคราะห์การผันแปรและการจำแนกพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคของแม่บ้านในเขตดอนเมือง ได้แก่ แม่บ้านที่มีอาชีพหลักต่างกันมีการยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม่บ้านที่มีความถี่ในการประกอบอาหารต่อวันต่างกันมีการยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารต่างกันมีการยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม่บ้านที่มีการรับรู้คุณลักษณะของผักปลอดสารพิษต่างกันมีการยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม่บ้านที่มีการให้คุณค่าต่อสุขภาพอนามัยต่างกันมีการยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สลักจิตร์ ศิรินันท์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้แม่บ้านตัดสินใจบริโภคผักปลอดสารพิษ คือ การคำนึงถึงสุขภาพร่างกายของตนเองและสมาชิกในครอบครัว และสาเหตุสำคัญที่ทำให้แม่บ้านที่เคยบริโภคผักปลอดสารพิษตัดสินใจเลิกบริโภคผักปลอดสารพิษคือ ผักปลอดสารพิษมีราคาแพง ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้แม่บ้านตัดสินใจไม่บริโภคผักปลอดสารพิษคือ ไม่รู้จักผักปลอดสารพิษว่าเป็นอย่างไรและมีจำหน่ายที่ใด และพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ทักษะและการตัดสินใจบริโภคผักปลอดสารพิษได้แก่ อายุ รายได้ครอบครัวต่อเดือน ความถี่ในการบริโภคอาหารนอกบ้านต่อเดือน การคำนึงถึงอันตรายของสารพิษที่ตกค้างในผัก การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผักปลอดสารพิษ ส่วนจำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่มีผลต่อความรู้ ทักษะและการตัดสินใจบริโภคผักปลอดสารพิษ นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษามีผลต่อความรู้ และทักษะแต่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคผักปลอดสารพิษ ส่วนปัจจัยด้านจำนวนบุตรมีผลต่อทักษะแต่ไม่มีผลต่อความรู้และการตัดสินใจบริโภคผักปลอดสารพิษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะและการตัดสินใจ พบว่า ความรู้ ทักษะและการตัดสินใจบริโภคผักปลอดสารพิษมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก

อัญชลี พรหมประไพ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความต้องการในการบริโภคผักของผู้บริโภคในซูเปอร์มาร์เก็ต พบว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคผัก ด้านความสด ราคา ความสะอาด คุณภาพ ความสะดวก ความหลากหลาย รายละเอียดของสินค้า ความมีประโยชน์ของ

สินค้า และการได้พูดคุยกับคนขาย พบว่า ผู้บริโภคที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานการณื แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการบริโภคผัก ด้าน ความสด ราคา คุณภาพ ความสะอาด ความหลากหลาย รายละเอียดของสินค้า ความมีประโยชน์ ของสินค้า และการได้พูดคุยกับคนขาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีเพียง ด้านความสะอาดเท่านั้นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการศึกษา ทศนคติของผู้บริโภคผักสด ราคา ผักสะอาด คุณภาพมาตรฐาน ผักอนามัย ผักปลอดสารพิษ ผัก นอกฤดูกาล ชื่อพันธุ์ผัก ยี่ห้อหรือหน่วยงานที่รับรองการผลิต สถานที่ผลิต กรรมวิธีการผลิต ข้อมูล เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในผัก วันที่เก็บเกี่ยว วันสุดท้ายที่ใส่สารเคมีในผัก สภาพแวดล้อม และ ข้อมูลเกี่ยวกับผัก (วิธีทำความสะอาด วิธีปรุง ฯลฯ) พบว่า ผู้บริโภคที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและ สังคม ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานการณื แตกต่างกัน จะมีความต้องการ บริโภคผักด้านราคา ความสะอาด ยี่ห้อหรือหน่วยงานที่รับรองผลิต กรรมวิธีการผลิต วันที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และข้อมูลเกี่ยวกับผัก (วิธีทำความสะอาด วิธีปรุง ฯลฯ) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05

พัชรินทร์ สีहनันทวงศ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษ ของประชาชน ในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า พฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษของ ประชาชน ในเขตนครราชสีมา พบว่า ประชาชนซื้อผักปลอดสารพิษเฉลี่ย 7.6 ครั้งต่อเดือน ปัจจัยที่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษของประชาชน ได้แก่ อายุ สถานภาพใน ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของสมาชิกในครอบครัว ความถี่ในการประกอบ อาหารต่อวันของครอบครัว ความเชื่อในการรับประทานอาหาร ทศนคติต่อผักปลอดสารพิษ เนื้อหาและแหล่งข้อมูลข่าวสารเรื่องผักปลอดสารพิษที่ได้รับ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านคุณลักษณะของครอบครัว ปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคม และปัจจัยด้านการสื่อสาร กับการ รับรู้ปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจซื้อ สามารถอธิบายผลที่มี ต่อพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษ ได้ร้อยละ 58.5 โดยตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการ บริโภคผักปลอดสารพิษ ได้แก่ รายได้เฉลี่ยของสมาชิกในครอบครัว ความถี่ในการประกอบอาหาร ต่อวันของครอบครัว ความเชื่อในการรับประทานอาหาร ทศนคติต่อผักปลอดสารพิษ เนื้อหาข้อมูล ข่าวสารเรื่องผักปลอดสารพิษที่ได้รับการประเมินทางเลือก และการตัดสินใจซื้อ

หทัยชนก แก้วกูร (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผักสดของแม่บ้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสดต่อสัปดาห์ของครัวเรือน โดยพิจารณาจากรายจ่าย ต่อคน พบว่า มีตัวแปรดังนี้ คือ รายได้ รายจ่ายค่าอาหาร สมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็ก การปรุง

อาหารในช่วงวันหยุด รสนิยมในการรับประทานอาหาร (ประกอบด้วย ภูมิปัญญาเดิมของหัวหน้าครอบครัว การชอบบริโภคอาหารประเภทเครื่องจิ้ม อาหารทุกมื้อต้องมีผัก) เด็กในครอบครัวชอบกินผักหรือไม่ ตัวแปรเหล่านี้สามารถอธิบายความแตกต่างของรายจ่ายได้ถึงประมาณร้อยละ 50 จากการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้แก่เด็กในวัยเรียนและนักเรียนให้นิยมกินผัก หรือเห็นประโยชน์ในการรับประทานผัก จะมีส่วนช่วยให้ครัวเรือนบริโภคอาหารปรุงจากผักมากขึ้น

วิลาสินี วงทะพันธ์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ เหตุผลสำคัญที่ซื้อเพราะความห่วงใยต่อสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครอบครัว ประเภทของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อมากที่สุดคือซื้อผักและผลไม้ และนิยมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์จากซูเปอร์มาร์เกต โดยพิจารณาถึงความสดใหม่ของสินค้าเป็นอันดับแรก ด้านการรับรู้ข้อมูล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์จากสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือ นิตยสารและวารสาร โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ปรากฏบนบรรจุภัณฑ์ ในด้านความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งในเรื่องผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นไม่แน่ใจในเรื่องที่คนส่วนใหญ่รู้จักเกษตรอินทรีย์ และมีความคิดเห็น ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในเรื่องที่ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์มีคุณภาพไม่แตกต่างกับผลิตภัณฑ์เกษตรเคมีทั่วไป

บทที่ 3

วิธีการวิจัย (Research Methodologies)

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริโศคผักอินทรีย์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจาก 2 แหล่ง ดังนี้

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากสถานที่ต่าง ๆ ด้วยกัน โดยไม่เจาะจงว่าประชากรเป็นเพศใด และต้องเป็นความสมัครใจของผู้ตอบแบบสอบถาม จะทำการสอบถามในช่วงเช้า กลางวัน และเย็น เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว จึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปทำการหาค่าสถิติและแปลผลต่อไป

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 เก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง บทความทางวิชาการ หนังสือ ตำรา และที่มีผู้ทำการศึกษามาแล้วงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.2 ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบความถูกต้อง และอ้างอิง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ กลุ่มผู้บริโภคผักอินทรีย์ในเขต กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ กลุ่มผู้บริโภคผักอินทรีย์ในเขต กรุงเทพมหานคร จำนวน 110 คน ในสถานที่จำหน่ายผักอินทรีย์ กำหนดขนาดตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างจากผู้บริโภคผักอินทรีย์ ซึ่งได้จากการคำนวณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ทราบจำนวนประชากรทั้งหมดที่เป็นผู้บริโภคผักอินทรีย์ โดยกำหนดประมาณการค่าร้อยละมีความผิดพลาดไม่เกิน 10% (0.10) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2546)

การคำนวณขนาดตัวอย่าง (Sample)

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

$$= \frac{(1.96)^2}{4(0.10)^2}$$

$$= 96.04 \text{ ตัวอย่าง}$$

ได้จำนวนขนาดตัวอย่างประมาณ 96 ตัวอย่าง ผู้ศึกษาจึงทำการเก็บข้อมูลจากตัวอย่าง 110 ตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

มีรายละเอียดการสุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สถานที่จำหน่ายผักอินทรีย์ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสถานที่ที่ขายผักอินทรีย์ของไร่ปลูกรัก และรังสิตฟาร์ม ซึ่งเป็นผู้ผลิตผักอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ดังนี้

1. เอ็มโพเรียม
2. วิลล่ามาร์เก็ต สาขาทองหล่อ
3. อโณทัย
4. ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ ทุกสาขา
5. ร้านค้าเลมอนฟาร์ม ทุกสาขา
6. TOPS Supermarket สาขาชิดลม, สาขาสีลม, สาขาบางนา, สาขาสุขุมวิท และสาขาCentral world Plaza ฯลฯ
7. โกลเด้นเพลส สาขาสะพานสูง และสาขาพระราม 9
8. ร้านสหกรณ์กรีนเนท จำกัด

จากนั้นทำการติดต่อหน่วยงานที่จำหน่ายผักอินทรีย์ ที่ยินดีให้เข้าเก็บข้อมูล จนได้สถานที่ในการสอบถามข้อมูลทั้งหมด 5 แห่ง คือ

1. TOPS Supermarket ในเซ็นทรัลสาขาชิดลม
2. TOPS Supermarket ในเซ็นทรัลสาขาลาดพร้าว
3. TOPS Supermarket ในเซ็นทรัลสาขาบางนา
4. โกลเด้นเพลส สาขาพระรามเก้า
5. โกลเด้นเพลส สาขาสะพานสูง

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างผู้บริโภคผักอินทรีย์ จำนวน 110 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือแบบสอบถามซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผักอินทรีย์

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS of windows ด้วยสถิติค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย มาแปลผลอธิบายในเชิงพรรณนา

จากการศึกษาพบว่า มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่ TOPS Supermaket เซ็นทรัลสาขาลาดพร้าว คิดเป็นร้อยละ 55.5 รองลงมาเป็น TOPS Supermaket เซ็นทรัลสาขางานา คิดเป็นร้อยละ 18.2 จะเห็นว่าในแต่ละแห่งได้ข้อมูลมาไม่เท่ากัน เนื่องจากผู้บริโภคบางรายไม่ให้ความร่วมมือ, สถานที่ที่ติดต่อขอความร่วมมือไม่สามารถให้เข้าไปเก็บตรงจุดจำหน่ายได้, ปริมาณสินค้าผักอินทรีย์บนชั้นวางในแต่ละสถานที่มีความแตกต่างกัน บางสถานที่วางมากบางสถานที่วางน้อย ทำให้มีผู้บริโภคในแต่ละแห่งมีจำนวนแตกต่างกัน และอีกอย่างถูกจำกัดในเรื่องของเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของสถานที่เก็บแบบสอบถาม

สถานที่	จำนวน	ร้อยละ
TOPS Supermaket เซ็นทรัลสาขาศิดลม	11	10.0
TOPS Supermaket เซ็นทรัลสาขาลาดพร้าว	61	55.5
TOPS Supermaket เซ็นทรัลสาขางานา	20	18.2
โกลเด้นเพลส สาขาพระรามเก้า	9	8.2
โกลเด้นเพลส สาขาสะพานสูง	9	8.2
รวม	110	100.0

บทที่ 4
ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล
(Findings and Results)

จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ทำการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผักอินทรีย์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผักอินทรีย์

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภค ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายจ่าย ค่าอาหารเฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการประกอบอาหารในแต่ละมื้อ มีรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผักอินทรีย์

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
1 เพศ		
ชาย	16	14.5
หญิง	94	85.5
2 สถานภาพ		
โสด	35	31.8
สมรส	74	67.3
ม่าย,หย่าร้าง	1	0.9
3 อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	10	9.1
26 – 50 ปี	64	58.2
51 ปีขึ้นไป	36	32.7

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
4 รายได้ (บาท)		
ต่ำกว่า 10,000	33	30.0
10,001 – 30,000	44	40.0
30,001 – 50,000	23	20.9
สูงกว่า 50,001	10	9.1
5 อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	8	7.3
ข้าราชการ	13	11.8
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	3	2.7
พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง	26	23.6
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	34	30.9
แม่บ้าน	25	22.7
ดารา	1	0.9
6 ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา	2	1.8
มัธยมศึกษา	10	9.1
อาชีวศึกษา	9	8.2
ปริญญาตรี	69	62.7
สูงกว่าปริญญาตรี	20	18.2
7 รายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)		
ต่ำกว่า 5,000	38	34.5
5,001 – 10,000	51	46.4
สูงกว่า 10,001	14	12.7
ผู้ไม่ทราบ	7	6.4
8 จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1 – 3 คน	54	49.1
4 – 5 คน	42	38.2

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
8 จำนวนสมาชิก		
6 คนขึ้นไป	14	12.7
9 การประกอบอาหารในแต่ละมื้อ		
ไม่ได้ประกอบเอง	5	4.5
ประกอบเองทุกมื้อ	38	34.5
ประกอบเองบางมื้อ	67	60.9

เพศ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 85.5 รองมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 14.5 ตามลำดับ

สถานภาพ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 67.3 รองมาเป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 31.8

อายุ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 26 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.2 รองมามีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32.7 ซึ่งมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 43 ปี มีอายุสูงสุด 82 ปี และมีอายุต่ำสุด 15 ปี

รายได้ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองมามีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท และรายได้อยู่ในช่วง 30,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.0 และ 20.9 ตามลำดับ ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 31,000 บาท มีรายได้สูงสุด 400,000 บาท และมีรายได้ต่ำสุด 2,000 บาท

อาชีพ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 30.9 รองมาประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง และแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 23.6 และ 22.7 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62.7 รองมาจบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 18.2 ตามลำดับ

รายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ยต่อเดือน จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีรายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.4 รองมามีรายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.5 ตามลำดับ ซึ่งมีรายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ย 8,059 บาท มีรายจ่ายค่าอาหารสูงสุด 30,000 บาท และมีรายจ่ายค่าอาหารต่ำสุด 620 บาท

จำนวนสมาชิกในครอบครัว จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1 – 3 คน คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองมามีสมาชิกในครอบครัว 4 – 5 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 ตามลำดับ

การประกอบอาหารในแต่ละมื้อ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริโภครที่ประกอบอาหารเองเป็นบางมื้อ คิดเป็นร้อยละ 60.9 รองมาประกอบอาหารเองทุกมื้อ คิดเป็นร้อยละ 34.5

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริโภคผักอินทรีย์

พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ทำการศึกษา ได้แก่ ความถี่ในการซื้อผักอินทรีย์ ปัจจัยที่ใช้พิจารณาในการเลือกซื้อ ผักที่นิยมรับประทาน แหล่งที่นิยมซื้อ เหตุผลที่เลือกซื้อจากแหล่งจำหน่าย ความรู้เกี่ยวกับผักอินทรีย์ ความยากง่ายและความสด เหตุผลที่เลือกบริโภคผักอินทรีย์ ความต้องการเกี่ยวกับผักอินทรีย์ และสิ่งที่ทำหากผักอินทรีย์มีราคาถูกลง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระยะเวลาในการรับประทานผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่รับประทานผักอินทรีย์มาเป็นเวลามากกว่า 1 ปี เนื่องจากมีความรู้เรื่องผักอินทรีย์และบริโภคตั้งแต่เริ่มผลิต คิดเป็นร้อยละ 67.3 รองมาเป็นผู้ที่เพิ่งทราบเมื่อไม่นานช่วงระยะเวลา 4 – 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 16.4 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละตามระยะเวลาการรับประทาน

ระยะเวลาการรับประทาน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 3 เดือน	8	7.3
4 – 6 เดือน	18	16.4
7 – 12 เดือน	10	9.1
มากกว่า 1 ปี	74	67.3
รวม	110	100.0

2. ความสม่ำเสมอในการบริโภคผักอินทรีย์ในระยะเวลา 1 เดือน จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่รับประทานสม่ำเสมอ ประจำ คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองมารับประทานไม่สม่ำเสมอเพราะค่อนข้างที่จะเลือกซื้อ และไม่ทราบ เพิ่งรู้แยกไม่ออก ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 16.4 และ 15.5 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละตามความสม่ำเสมอในการบริโภคผักอินทรีย์เป็นเวลา 1 เดือน

ความสม่ำเสมอในการบริโภคผักอินทรีย์เป็นเวลา 1 เดือน	จำนวน	ร้อยละ
สม่ำเสมอ (ทุกครั้งที่ซื้อผักไปรับประทาน)	62	56.36
8 – 10 ครั้งต่อเดือน	5	4.5
ไม่สม่ำเสมอ	43	39.13
- ไม่ทราบ เพิ่งรู้แยกไม่ออก	17	15.5
- ไม่สะดวกที่จะซื้อ บางห้างบางที่ไม่มีจำหน่าย	8	7.27
- ค่อนข้างจะเลือก	18	16.36
รวม	110	100.0

3. ในมื้ออาหารแต่ละวันมีผักอินทรีย์เป็นส่วนประกอบ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่รับประทานผักอินทรีย์ทุกมื้อ (3 มื้อ) คิดเป็นร้อยละ 64.5 รองมารับประทานผักอินทรีย์ 2 มื้อ คิดเป็นร้อยละ 33.6 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละตามมื้ออาหารแต่ละวัน

มื้ออาหารแต่ละวัน	จำนวน	ร้อยละ
ทุกมื้อ (3 มื้อ)	71	64.5
2 มื้อ	37	33.6
1 มื้อ	2	1.8
รวม	110	100.0

4. ความคิดเห็นที่มีต่อร้านอาหารที่ใช้ผักอินทรีย์ในการประกอบอาหารของร้านทั่วไป จากการสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่มั่นใจในความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองมาไม่มั่นใจในความปลอดภัยจากสารพิษ คิดเป็นร้อยละ 32.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละตามความคิดเห็นที่มีต่อร้านอาหารที่ใช้ผักอินทรีย์

ความคิดเห็นที่มีต่อผักอินทรีย์ในร้านอาหาร	จำนวน	ร้อยละ
มั่นใจในความปลอดภัย	62	56.4
ไม่มั่นใจในความปลอดภัยจากสารพิษ	36	32.7
มั่นใจในบางร้านที่น่าเชื่อถือ	7	6.4
ไม่แน่ใจ	5	4.5
รวม	110	100.0

5. การเลือกรับประทานร้านอาหารที่ใช้ผักอินทรีย์กับร้านอาหารทั่วไป จากการสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เลือกที่จะรับประทานอาหารในร้านที่ใช้ผักอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 73.6 รองมาเลือกที่จะรับประทานอาหารร้านไหนก็ได้ คิดเป็นร้อยละ 26.4 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละตามการเลือกรับประทานร้านอาหารที่ใช้ผักอินทรีย์กับร้านทั่วไป

การเลือกบริโภค	จำนวน	ร้อยละ
เลือกรับประทานร้านที่ใช้ผักอินทรีย์	81	73.6
ไม่เลือกรับประทาน	-	-
ร้านไหนก็ได้	29	26.4
รวม	110	100.0

6. การเลือกลักษณะผักอินทรีย์รับประทาน จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เลือกผักที่ใหม่สด สะอาด ตัดมาจากแปลงใหม่ ๆ คิดเป็นร้อยละ 84.5 รองมาจะเลือกผักที่มีการรับรองมาตรฐานความปลอดภัย และผักที่มีการบรรจุลงในถุงพลาสติกเรียบร้อยแล้ว คิดเป็นร้อยละ 68.2 และ 44.5 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละลักษณะของผักอินทรีย์ที่เลือกรับประทาน

ลักษณะผักอินทรีย์ที่เลือกรับประทาน	จำนวน	ร้อยละ
ผักที่ใหม่ สด สะอาด ตัดมาจากแปลงใหม่ ๆ	93	84.5
ผักที่มีการบรรจุลงในถุงพลาสติกเรียบร้อยแล้ว	49	44.5
ผักที่มีรูปทรง มีแมลงเจาะ	12	10.9
ผักที่มีการรับรองมาตรฐานความปลอดภัย	75	68.2
ผักอินทรีย์	36	32.7

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

7. วิธีปฏิบัติก่อนรับประทานผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่นำผักมาล้างน้ำก่อนรับประทาน คิดเป็นร้อยละ 80.9 รองมานำผักไปแช่น้ำยาล้างผัก/ต่างทับทิมก่อนรับประทาน คิดเป็นร้อยละ 28.2 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละวิธีปฏิบัติก่อนรับประทานผักอินทรีย์

วิธีปฏิบัติก่อนรับประทานผัก	จำนวน	ร้อยละ
นำผักไปลวกน้ำร้อนก่อน	-	-
นำผักมาล้างน้ำก่อนรับประทาน	89	80.9
นำผักมาปอกเปลือกก่อนรับประทาน	2	1.8
นำผักไปแช่น้ำยาล้างผัก/ต่างทับทิมก่อนรับประทาน	31	28.2

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

8. ชนิดของผักอินทรีย์ที่เลือกซื้อ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้อผักคะน้าอันดับ 1 ร้อยละ 65.5 รองมาผักบุ้งอันดับ 2 ร้อยละ 61.8 กวางตุ้งอันดับ 3 ร้อยละ 59.1 กระหล่ำปลีอันดับ 4 ร้อยละ 46.4 และผักสลัดอันดับ 5 ร้อยละ 40.9 ดังรายละเอียดในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนร้อยละชนิดของผักอินทรีย์ที่บริโภค

ชนิดของผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับที่
คะน้า	72	65.5	1
กวางตุ้ง	65	59.1	3
ผักบุ้ง	68	61.8	2
ถั้วผักยาว	26	23.6	9
กะหล่ำปลี	51	46.4	4
ข้าวโพดฝักอ่อน	24	21.8	11
ตำลึง	19	17.3	15
แตงกวา	26	23.6	9
ต้นหอม	31	28.2	8
ผักกาดขาว	38	34.5	6
คื่นฉ่าย	20	18.2	14
มะเขือยาว	18	16.4	16
มะเขือเปราะ	22	20.0	12
พริก	22	20.0	12
หน่อไม้ฝรั่ง	19	17.3	15
หัวไชเท้า	21	19.1	13
ถั้วพู	17	15.5	17
ยอดมะระขี้นก	16	14.5	18
กระถิน	16	14.5	18
ผักชี	21	19.1	13
ผักปลัง	16	14.5	18
ผักสลัด	45	40.9	5
บวบ	18	16.4	16
แครอท	35	31.8	7
โหระพา	19	17.3	15
กระเพรา	18	16.4	16
ชะอม	17	15.5	17

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ชนิดของผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับที่
ผักกาดหอม	25	22.7	10
กระเจี๊ยบสด	16	14.5	18
ฟักทอง	4	3.6	19

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

9. เหตุผลเกี่ยวกับปริมาณผักอินทรีย์ในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ตอบ ร้อยละ 64.5 รองมาคิดว่าเพียงพอต่อความต้องการ ร้อยละ 18.2 และไม่เพียงพอต่อความต้องการ ต้องการให้ผลิตเพิ่มขึ้น ร้อยละ 19.0 ดังรายละเอียดในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนร้อยละตามเหตุผลที่มีเกี่ยวกับปริมาณผักอินทรีย์

ปริมาณผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ตอบ	71	64.5
เพียงพอต่อความต้องการ	20	18.2
ไม่เพียงพอต่อความต้องการ	19	17.1
- ผักทุกชนิด	5	4.5
- ผักพื้นบ้าน	3	2.7
- ผักสลัดหลากหลาย	3	2.7
- คะน้า	1	0.9
- ผักหัว/แครอท/หัวไชเท้า	1	0.9
- มะนาว/เครื่องเทศ/มะเขือเทศ	2	1.8
- ผักร็อกเก็ต/เรตไอค์/บาตรเตอร์เฮด	1	0.9
- กระเพรา/ตั้งโอ้/บ้วยเล็ง/ผักกาดขาว	1	0.9
- แดงกวา/มะเขือ	1	0.9
- ผักกะเฉด/ผักโขม	1	0.9
รวม	110	100.0

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

10. แหล่งที่นิยมซื้อผักอินทรีย์มากที่สุด จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่นิยมซื้อผักอินทรีย์ที่ซูเปอร์มาร์เก็ต คิดเป็นร้อยละ 84.5 รองมานิยมซื้อที่โกลเด้นเพลส และร้านค้าโครงการหลวง คิดเป็นร้อยละ 13.6 และ 8.2 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนร้อยละแหล่งที่นิยมซื้อผักอินทรีย์มากที่สุด

แหล่งที่นิยมซื้อผักอินทรีย์มากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
ซูเปอร์มาร์เก็ต	93	84.5
ร้านค้าของโครงการหลวง	9	8.2
โกลเด้นเพลส	15	13.6
สันติอโศก	1	0.9
ตลาดทั่วไป	2	1.8
จัสมิน	1	0.9
วิลล่าซูเปอร์มาร์เก็ต	1	0.9

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

11. เหตุผลที่เลือกซื้อผักอินทรีย์จากแหล่งต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้อเพราะสะดวก คิดเป็นร้อยละ 69.1 รองมาเพราะมีสินค้าให้เลือกมาก และได้ของสด คิดเป็นร้อยละ 48.2 เท่ากัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนร้อยละตามเหตุผลที่เลือกซื้อผักอินทรีย์จากแหล่งต่าง ๆ

เหตุผลที่เลือกซื้อผักอินทรีย์จากแหล่งต่าง ๆ	จำนวน	ร้อยละ
ราคาถูก	1	0.9
สะดวก	76	69.1
มีสินค้าให้เลือกมาก	53	48.2
เป็นทางผ่าน	2	1.8
ได้ของสด	53	48.2
คุณภาพเชื่อถือได้	38	34.5

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

12. การทราบว่ามีผักที่ซื้อเป็นอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคผักอินทรีย์ส่วนใหญ่พิจารณาจาก มีตัวหนังสือเขียนบอกที่แพ็คว่าเป็นผักอินทรีย์อันดับ 1 ร้อยละ 80.0 รองมาอ่านฉลากที่มีตรารับรองจากหน่วยงานอันดับ 2 ร้อยละ 61.8 Organic Thailand อันดับ 3 ร้อยละ 47.3 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์อันดับ 4 ร้อยละ 27.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนร้อยละตามการทราบว่ามีผักที่ซื้อเป็นผักอินทรีย์

ผักที่ซื้อเป็นผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
Organic Thailand	52	47.3
มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)	30	27.3
ชื่อบริษัทที่ผลิต	8	7.3
มีตัวหนังสือเขียนบอกที่แพ็คว่าเป็นผักอินทรีย์	88	80.0
อ่านฉลากที่มีตรารับรองจากหน่วยงาน	68	61.8
ไม่ทราบ แยกไม่ออก	6	5.5
เลมอนฟาร์ม	1	0.9

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

13. ความยากง่ายในการซื้อหาผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าพอหาซื้อได้ คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองมาหาซื้อง่าย/มีขายทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 19.1 ดังรายละเอียดในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนร้อยละตามความยากง่ายในการซื้อหาผักอินทรีย์

ความยากง่ายในการซื้อหาผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ยากมาก	17	15.5
พอหาซื้อได้	72	65.5
ง่าย/หาได้ทั่วไป	21	19.1
รวม	110	100.0

14. ความสดของผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่ามี ความสดดี คิดเป็นร้อยละ 57.3 รองมาคิดว่าพอใช้ เพราะบางสถานที่จำหน่ายไม่ได้เปลี่ยนผัก อินทรีย์ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 39.1 ดังรายละเอียดในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนร้อยละตามความสดของผักอินทรีย์

ความสดของผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ดี	63	57.3
พอใช้	43	39.1
ต้องปรับปรุงบางวันเหี่ยว	4	3.6
รวม	110	100.0

15. ความชอบรสชาติของผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็น ว่าชอบมาก คิดเป็นร้อยละ 55.5 รองมาเฉย ๆ กับรสชาติผักอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 39.1 ดัง รายละเอียดในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนร้อยละตามความชอบรสชาติของผักอินทรีย์

รสชาติของผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ชอบมาก	6	5.5
ชอบ	61	55.5
เฉย ๆ	43	39.1
รวม	110	100.0

16. เหตุผลที่เลือกบริโภคผักอินทรีย์มากที่สุด จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่พิจารณา เลือกบริโภคจากความปลอดภัยจากสารเคมีอันดับ 1 ร้อยละ 74.5 รองมาคำนึงถึงสุขภาพของ ครอบครัวอันดับ 2 ร้อยละ 63.6 ผักสะอาดอันดับ 3 ร้อยละ 50.0 และผักสดอันดับ 4 ร้อยละ 45.5 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนร้อยละเหตุผลที่เลือกบริโภคผักอินทรีย์มากที่สุด

เหตุผลที่เลือกบริโภคผักอินทรีย์มากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
รสชาติดีกว่าผักอื่น	1	0.9
ความปลอดภัยจากสารเคมี	82	74.5
ผักสด	50	45.5
ผักสะอาด	55	50.0
มีการรับรองคุณภาพมาตรฐาน	21	19.1
หาซื้อได้ง่าย	15	13.6
ราคาถูก	-	-
คำนึงถึงสุขภาพครอบครัว	70	63.6
เก็บไว้ได้นานกว่า	2	1.8
ไม่มีเหตุผล	1	0.9
ชอบ	2	1.8

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

17. เปรียบเทียบการเก็บรักษาระหว่างผักอินทรีย์กับผักทั่วไป จากการศึกษพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าผักอินทรีย์มีระยะเวลาในการเก็บพอ ๆ กันกับผักทั่วไป ร้อยละ 87.3 รองมา ผักอินทรีย์เก็บได้นานกว่า คิดเป็นร้อยละ 9.1 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงจำนวนร้อยละเปรียบเทียบการเก็บรักษาระหว่างผักอินทรีย์กับผักทั่วไป

การเก็บรักษาผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
เก็บได้นานกว่า	10	9.1
เก็บได้ระยะเวลาพอกัน	96	87.3
เก็บได้ระยะเวลาน้อยกว่า	4	3.6
รวม	110	100.0

18. เหตุผลที่จะบริโภคผักอินทรีย์ต่อไป จากการศึกษพบว่า ส่วนใหญ่คำนึงถึงสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 42.7 รองมาคำนึงถึงความปลอดภัย ร้อยละ 33.6 และผักสด ร้อยละ 15.5 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนร้อยละเหตุผลที่จะบริโภคผักอินทรีย์ต่อไป

เหตุผลที่จะบริโภคผักอินทรีย์ต่อไป	จำนวน	ร้อยละ
ผักสด	17	15.5
ผักสะอาด	5	4.5
คำนึงถึงสุขภาพ	47	42.7
คำนึงถึงความปลอดภัย	37	33.6
อร่อย	2	1.8
เป็นผักปลอดสารพิษ	1	0.9
รวม	110	100.0

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

19. ความรู้สึกที่จะแนะนำผู้อื่นให้หันมาบริโภคผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่จะแนะนำผู้อื่นให้หันมารับประทานผักอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 68.2 รองมาไม่แนะนำ คิดเป็นร้อยละ 31.8 ดังรายละเอียดในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนร้อยละตามความรู้สึกที่จะแนะนำผู้อื่นให้หันมาบริโภคผักอินทรีย์

ความรู้สึกที่จะแนะนำผู้อื่นให้หันมาบริโภคผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
แนะนำ	75	68.2
ไม่แนะนำ	35	31.8
รวม	110	100.0

20. ความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้ผักอินทรีย์มีราคาถูกลง คิดเป็นร้อยละ 57.3 รองมาต้องการให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ร้อยละ 46.4 และด้านสุขภาพ ร้อยละ 37.3 ดังรายละเอียดในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนร้อยละความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับผักอินทรีย์

ความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ด้านราคาถูก	63	57.3
ความสด	32	29.1
ความสะอาด	29	26.4
ได้คุณภาพมาตรฐาน	51	46.4
ความปลอดภัย	36	32.7
ด้านสุขภาพ	41	37.3
เพียงพอแล้ว	2	1.8
อยากให้มีขายทั่วไป	6	5.5

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

21. สิ่งที่ทำหากผักอินทรีย์มีราคาถูกลง จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่จะซื้อในปริมาณตามปกติ เพราะจำนวนสมาชิกเท่าเดิมรับประทานมือหนึ่งก็น่าจะเท่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองมาซื้อในปริมาณมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 47.3 ดังรายละเอียดในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 แสดงจำนวนร้อยละตามสิ่งที่ทำหากผักอินทรีย์มีราคาถูกลง

สิ่งที่ทำหากผักอินทรีย์มีราคาถูกลง	จำนวน	ร้อยละ
ซื้อปริมาณตามปกติ	57	51.8
ซื้อปริมาณมากขึ้น	52	47.3
ซื้อปริมาณน้อยลง	1	0.9
รวม	110	100.0

22. ผักประเภทอื่นที่บริโภคนอกจากผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เลือกบริโภคผักปลอดสารพิษ คิดเป็นร้อยละ 84.5 รองมาเลือกผักตามท้องตลาดที่สะดวกซื้อ คิดเป็นร้อยละ 51.8 ดังรายละเอียดในตารางที่ 27

ตารางที่ 27 แสดงจำนวนร้อยละตามผักประเภทอื่นที่บริโภคนอกจากผักอินทรีย์

ผักประเภทอื่นที่บริโภคนอกจากผักอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ผักตามท้องตลาดที่สะดวกซื้อ	57	51.8
ผักพื้นบ้าน	9	8.2
ผักที่มีรูปทรง เพื่อมั่นใจในความปลอดภัย	2	1.8
ผักปลอดสารพิษ	93	84.5
ผักที่ปลูกเองหลังบ้าน	8	7.3

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

วิจารณ์ผล

จากการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีรายได้ค่อนข้างสูง และมีจำนวนสมาชิก 1 – 3 คน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี พรหมประไพ (2545) ทั้งนี้อาจเนื่องจาก เพศหญิงมีหน้าที่เป็นแม่บ้านซื้อกับข้าวหุงหาอาหาร ส่วนที่รู้และเข้าใจเรื่องผักอินทรีย์เพราะมีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง ส่วนด้านรายได้ผู้บริโภคยอมจ่ายในราคาที่แพง เพื่อให้ได้ผักที่มีคุณภาพความปลอดภัยสูง และจำนวนสมาชิกส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเล็ก ๆ ที่มีความห่วงใยสุขภาพเป็นสำคัญ สำหรับผลการวิจัยด้านพฤติกรรม พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างรับประทานผักอินทรีย์มาเป็นเวลามากกว่า 1 ปี มีความสม่ำเสมอในการบริโภค มีการพิจารณาเลือกลักษณะผักอินทรีย์ที่ใหม่ สด สะอาด เป็นสำคัญ ส่วนใหญ่เลือกผักคะน้าที่มีวางขายมากตามแหล่งจำหน่าย แหล่งที่นิยมซื้อคือ ซูเปอร์มาร์เก็ต เพราะสะดวก รู้ว่าผักที่ซื้อเป็นผักอินทรีย์โดยดูจากแพ็คเกจเขียนบอก เหตุผลที่เลือกบริโภคผักอินทรีย์มากเพราะพิจารณาเลือกบริโภคจากความปลอดภัยจากสารเคมี และจะบริโภคต่อไปเพราะคำนึงถึงสุขภาพ ผู้บริโภคมีความต้องการให้ผักอินทรีย์มีราคาถูกลง นอกจากผักอินทรีย์ผู้บริโภคจะเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี วังทะพันธ์ (2547) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่รู้จักผักอินทรีย์มานานแล้ว นิยมซื้อรับประทานสม่ำเสมอโดยเลือกจากความใหม่ สด สะอาดก่อน เพราะมั่นใจในความสดของสถานที่จำหน่ายมีการเปลี่ยนผักอินทรีย์ทุกวัน และผู้บริโภคไม่ค่อยยึดติดกับตรามาตรฐาน เพราะไม่มีความรู้เรื่องนี้ ที่เลือกซื้อผักคะน้าเพราะสถานที่จำหน่ายมีวางขายมาก บางสถานที่มีชั้นวางที่ใหญ่ ทำให้ผู้บริโภคพิจารณาความแตกต่างของผักมีผลต่อการเลือกซื้อได้มาก หรืออาจเพราะสถานที่จำหน่ายนั้น ๆ มีผู้บริโภคอยู่มากจึงทำให้สถานที่จำหน่ายมีขนาดชั้น

วางและปริมาณผักอินทรีย์ที่แตกต่างกัน ผู้บริโภคจึงนิยมซื้อจากซูเปอร์มาร์เก็ตเพราะมีให้เลือกมาก สะดวกในการเลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ห่วงใยในความปลอดภัยจากสารเคมี และคำนึงถึงสุขภาพของคนในครอบครัว แต่มีความต้องการให้ผักอินทรีย์มีราคาถูกลง สำหรับผู้บริโภคบางคน ต้องการให้ที่มีรายได้น้อยสามารถซื้อรับประทานได้ ส่วนด้านคุณภาพมาตรฐานนั้นผู้บริโภคยังให้ความสำคัญน้อยกว่าเพราะยังขาดความรู้ทางด้านการตรวจสอบมาตรฐาน ซึ่งมาตรฐานที่ได้นั้นอาจจะได้มาตรฐานจริงหรือไม่จริงก็ได้ นอกจากนี้ผักอินทรีย์ ผู้บริโภคก็มักเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษ เนื่องจากมีการโฆษณาในสถานที่จำหน่ายมาก ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกบริโภคสูงเช่นกัน เพราะความปลอดภัยจากสารเคมีคล้าย ๆ กัน



บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ (Conclusions and Recommendations)

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ผู้บริโภคผักอินทรีย์ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 85.5 ซึ่งมีอายุระหว่าง 26 – 50 ปี ร้อยละ 58.2 สถานภาพสมรส ร้อยละ 67.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.7 ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เป็นร้อยละ 30.9 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท ร้อยละ 40.0 มีรายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 46.4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 – 3 คน ร้อยละ 40.9

สำหรับพฤติกรรมการบริโภคพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการบริโภคผักอินทรีย์สม่ำเสมอในระยะเวลา 1 เดือน คิดเป็นร้อยละ 56.36 มีระยะเวลาในการบริโภคมากกว่า 1 ปี ร้อยละ 67.3 ซึ่งในแต่ละวันมีผักอินทรีย์เป็นส่วนประกอบทุกมื้อ ร้อยละ 64.5 โดยเลือกบริโภคผักอินทรีย์ที่ใหม่ สด สะอาด ตัดมาจากแปลงใหม่ ๆ ร้อยละ 84.5 ส่วนใหญ่จะเลือกบริโภคผักคะน้า คิดเป็นร้อยละ 65.5 โดยนิยมซื้อจากซูเปอร์มาร์เก็ต ร้อยละ 84.5 เนื่องจากสะดวก คิดเป็นร้อยละ 69.1 ส่วนใหญ่รู้จักผักอินทรีย์จากการดูตัวหนังสือที่เขียนบอกว่าเป็นผักอินทรีย์ ร้อยละ 80.0 ซึ่งขณะนี้พอหาบริโภคได้ คิดเป็นร้อยละ 65.5 เหตุผลส่วนใหญ่ที่เลือกบริโภคผักอินทรีย์เนื่องจากความปลอดภัยจากสารเคมี คิดเป็นร้อยละ 74.5 และเหตุผลที่บริโภคผักอินทรีย์ต่อไปเพราะคำนึงถึงสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 42.7 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการให้ผักอินทรีย์มีราคาถูกลง คิดเป็นร้อยละ 57.3 ซึ่งนอกจากการบริโภคผักอินทรีย์เป็นประจำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษด้วย คิดเป็นร้อยละ 84.5

ปัญหาและอุปสรรค

จากข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้น และข้อจำกัดในการทำวิจัย คือ การที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางท่านไม่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เช่น การตอบแบบสอบถามไม่ครบโดยมากจะไม่ตอบเรื่องรายได้ที่ได้รับและค่าใช้จ่าย เรื่องของระยะเวลาในการทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจำกัด เช่น สถานที่บางแห่งกำหนดระยะเวลาให้ 3 วัน ซึ่งไม่พอกับการดำเนินงาน เนื่องจากสถานที่บางแห่งมีผู้บริโภคมาเลือกซื้อน้อย บางวันเก็บได้ 3 ชุด รวมถึง

เรื่องจุดที่ให้เก็บแบบสอบถามมีบางสถานที่ให้เก็บตรงจุดชำระเงิน ซึ่งผู้บริโภครุ่นใหญ่ก็ไม่ให้ความร่วมมือ ต้องการกลับบ้านไม่มีเวลา ทำให้มีการเก็บตัวอย่างได้ไม่มากนัก ซึ่งในการทำแบบสอบถามครั้งต่อไป ผู้ทำการวิจัยควรจะมีการทำการตรวจแบบสอบถามให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการตอบแบบสอบถามให้ครบและควรมีการอธิบายให้เกิดความเข้าใจในการทำแบบสอบถามด้วย นอกจากนี้การกำหนดช่วงระยะเวลาในการทำและจุดที่ให้ทำแบบสอบถามควรขยายเวลาให้กว้างออกไปเพื่อที่จะสามารถทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามให้มากขึ้น และควรเก็บแบบสอบถามที่ตรงจุดจำหน่ายผักอินทรีย์ เพื่อแนะนำความรู้สำหรับผู้ที่ไม่ทราบไม่เข้าใจ เพื่อให้ความรู้และความถูกต้องแม่นยำในการทำวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านพฤติกรรมกรซื้อ ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกบริโภคโดยพิจารณาจากความสดใหม่ ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาคุณภาพ ด้านการเก็บรักษา และความสะดวกในการขนส่ง
2. ด้านราคา ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ราคาของผักอินทรีย์ที่จำหน่ายในปัจจุบันมีราคาสูงเกินไป ซึ่งผู้บริโภคที่มีรายได้สูงจะมีความถี่ในการซื้อสูง แต่ผู้ที่มีรายได้น้อยจะมีความถี่ในการซื้อน้อย ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการกำหนดราคา เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม ให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถมีกำลังซื้อได้
3. ด้านสถานที่จำหน่าย ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า น่าจะมีสถานที่จำหน่ายผักอินทรีย์ตามตลาดทั่วไป เพื่อให้สะดวกและให้ผู้ไม่ได้ไปซูเปอร์มาร์เก็ตหรือร้านที่ขายผักอินทรีย์ สามารถหาซื้อได้ง่าย ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับสถานที่จำหน่ายและปริมาณการผลิต เพื่อที่จะสามารถนำผักอินทรีย์ไปจำหน่ายยังสถานที่ต่าง ๆ ได้ทั่วถึง
4. ด้านความคิดเห็นที่มีต่อผักอินทรีย์ของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคนส่วนใหญ่ยังมีความรู้เรื่องผักอินทรีย์อยู่ในวงจำกัด และยังสับสนอยู่ระหว่างผักปลอดสารพิษกับผักอินทรีย์ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมและให้ความสำคัญในด้านการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับผักอินทรีย์ผ่านสื่อต่าง ๆ แก่ผู้บริโภค เพื่อให้หันมาบริโภคผักอินทรีย์มากขึ้น และเพื่อเป็นการส่งเสริมผักอินทรีย์ให้เป็นที่แพร่หลาย รวมถึงกระตุ้นให้ผู้บริโภคได้ตระหนักถึงอันตรายจากการใช้สารเคมีที่มีผลต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

5. รัฐบาลควรมีส่วนร่วมอย่างมากในการสนับสนุน เผยแพร่ความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผักอินทรีย์ทั้งในเรื่องของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แหล่งจำหน่าย การรับรองคุณภาพ กลุ่มผู้ผลิต และประโยชน์ของผักอินทรีย์ที่มีต่อสุขภาพของผู้บริโภค ผู้ผลิตและสิ่งแวดล้อม



เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2543. มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (เอกสารอัดสำเนา)

กันยา สุวรรณแสง. 2542. จิตวิทยาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่สี่). กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น.

ทิพย์รัตน์ มณีเลิศ. 2543. จดหมายข่าวมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ, 2(10) : 4

ธงชัย สันติวงษ์. 2540. พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด (พิมพ์ครั้งที่เก้า). กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนพานิช.

ปิยรัตน์ นิมลกุล. 2539. การยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร ศึกษากรณีเขตดอนเมือง. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร.

ปริญญา พรศิริชัยวัฒนา. 2547. "เกษตรอินทรีย์ไทยบนความได้เปรียบของธรรมชาติ". โลกเกษตร & อุตสาหกรรม. (ประจำเดือนมิถุนายน 2547) : 16.

พิบูล ทีปะपाल. 2537. การบริหารการตลาด. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์.

พรธิดา สุวรรณรัตน์. 2539. ความรู้และการปฏิบัติในการบริโภคผักและผลไม้ของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม.

พิมล ศรีวิกรณ์. 2542. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรินทร์ สีนันทวงศ์. 2546. พฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษของประชาชน ในเขต
เทศบาลนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น.

พีรพล นภาพรรณ. 2547. "การปลูกผักอินทรีย์". วารสารเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงาน
เศรษฐกิจการเกษตร. 50 (569) : 5 – 7.

เลี่ยม สุริหาร. 2527. พฤติกรรมศาสตร์. ขอนแก่น : คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วงศ์ ไตรพิทักษ์. 2544. ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลใน
ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่.

วิฑูรย์ ปัญญากุล และ เจษณี สุขจิรัตติกาล. 2546. สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ไทย เกษตร
อินทรีย์โลก. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสลายใยแผ่นดิน.

วิลาสินี วังทะพันธ์. 2547. การศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เกษตร
อินทรีย์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2538. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร : วิสิทธิ์พัฒนา.

_____. 2541. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วีระฟิล์มและ
ไซเท็กซ์ จำกัด.

ศุภร เสรีรัตน์. 2540. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. 2546. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สลักจิตร์ ศิรินันท์. 2539. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม.

สุชา จันทน์เอม. 2540. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.

สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. 2543. ผู้ผลิตและผู้ประกอบการ. นนทบุรี : สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

หทัยชนก แก้วกูร. 2546. ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผักสดของแม่บ้าน. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.

อดุลย์ จาตุรงค์กุล. 2543. พฤติกรรมผู้บริโภค (ปรับปรุงครั้งที่หก). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัญชลี พรหมประไพ. 2545. พฤติกรรมและความต้องการในการบริโภคผักของผู้บริโภคในซูเปอร์มาร์เก็ต. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.



แบบสอบถาม

เรื่อง

พฤติกรรมกรรมการบริโภคผักอินทรีย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการจัดทำโครงการปัญหาพิเศษของนักศึกษาปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผักอินทรีย์ในเขตกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยแบ่งเป็น ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค และพฤติกรรมกรรมการบริโภคผักอินทรีย์

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาและขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้ให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริงและครบสมบูรณ์ เพื่อข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยต่อไป และผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ปิยรัตน์ แซ่เตียว

นักศึกษาปริญญาตรี สาขาพัฒนาการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

คำแนะนำ : กรุณาทำเครื่องหมาย / หน้าคำตอบที่ท่านต้องการและเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้

สถานที่เก็บแบบสอบถาม

- 1. TOPS Supermaket เซ็นทรัลสาขาชิดลม
- 2. TOPS Supermaket เซ็นทรัลสาขาลาดพร้าว
- 3. TOPS Supermaket เซ็นทรัลสาขาบางนา
- 4. โกลเด้นเพลส สาขาพระรามเก้า
- 5. โกลเด้นเพลส สาขาสะพานสูง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. สถานภาพ

1. โสด 2. สมรส 3. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. อายุ ปี

4. รายได้ บาท/เดือน

5. อาชีพ

1. นักเรียน/นักศึกษา 2. ข้าราชการ
 3. พนักงานรัฐวิสาหกิจ 4. พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง
 5. ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว 6. แม่บ้าน
 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา/ต่ำกว่าประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษา
 3. อาชีวศึกษา 4.ปริญญาตรี
 5. สูงกว่าปริญญาตรี 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

7. รายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ยต่อเดือน บาท

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คน

9. ที่บ้านของท่านประกอบอาหารเองหรือไม่

1. ไม่ได้ประกอบเอง 2. ประกอบเองทุกมื้อ
 3. ประกอบเองบางมื้อ 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคผักอินทรีย์

1. ท่านเริ่มรับประทานผักอินทรีย์มาเป็นเวลา..... ปี เดือน

2. ในระยะเวลา 1 เดือน ท่านบริโภคผักอินทรีย์สม่ำเสมอหรือไม่

1. สม่ำเสมอ (ทุกครั้งที่คุณซื้อผักไปรับประทาน)
 2. 8 – 10 ครั้งต่อเดือน เพราะ.....
 3. ไม่สม่ำเสมอ เพราะ.....

3. ในอาหารแต่ละวันของท่านมีผักเป็นส่วนประกอบกี่มื้อ

1. ทุกมื้อ (3 มื้อ) 2. 2 มื้อ
 3. 1 มื้อ 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

4. ความรู้สึกที่มีต่อผักที่ใช้ประกอบอาหารของร้านอาหารทั่วไป

- 1. มั่นใจในความปลอดภัย
- 2. ไม่มั่นใจในความปลอดภัยจากสารพิษของผัก
- 3. มั่นใจในบางร้านที่น่าเชื่อถือ
- 4. ไม่แน่ใจ

5. ถ้ามีร้านอาหารที่ใช้ผักอินทรีย์ประกอบอาหารกับร้านอาหารทั่วไปให้เลือก คุณจะเลือกร้านใด

- 1. เลือกรับประทานร้านที่ใช้ผักอินทรีย์
- 2. ไม่เลือกรับประทาน
- 3. ร้านไหนก็ได้

6. ในการซื้อผักมาทำเป็นอาหาร ท่านจะเลือกซื้อผักลักษณะใดเป็นสำคัญ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. ผักที่ใหม่ สด สะอาด ตัดมาจากแปลงใหม่ ๆ
- 2. ผักที่มีการบรรจุลงในถุงพลาสติกเรียบร้อยแล้ว
- 3. ผักที่มีรูพรุน มีแมลงเจาะ
- 4. ผักที่มีการรับรองมาตรฐานความปลอดภัย
- 5. ผักอินทรีย์
- 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

7. ผักที่ท่านรับประทานสด หรือดิบ ท่านมีวิธีปฏิบัติอย่างไร

- 1. นำผักไปลวกน้ำร้อนก่อน
- 2. นำผักมาล้างน้ำก่อนทาน
- 3. นำผักมาปอกเปลือกก่อนรับประทาน
- 4. นำผักไปแช่น้ำยาล้างผัก/ล้างทับทิมก่อนรับประทาน

8. ท่านบริโภคผักอินทรีย์ชนิดใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- | | | |
|--|--|--|
| <input type="checkbox"/> 1. คะน้า | <input type="checkbox"/> 2. กวางตุ้ง | <input type="checkbox"/> 3. ผักบุ้ง |
| <input type="checkbox"/> 4. ถั่วฝักยาว | <input type="checkbox"/> 5. กะหล่ำปลี | <input type="checkbox"/> 6. ข้าวโพดฝักอ่อน |
| <input type="checkbox"/> 7. ตำลึง | <input type="checkbox"/> 8. แตงกวา | <input type="checkbox"/> 9. ต้นหอม |
| <input type="checkbox"/> 10. ผักกาดขาว | <input type="checkbox"/> 11. คื่นช่าย | <input type="checkbox"/> 12. มะเขือยาว |
| <input type="checkbox"/> 13. มะเขือเปราะ | <input type="checkbox"/> 14. พริก | <input type="checkbox"/> 15. หน่อไม้ฝรั่ง |
| <input type="checkbox"/> 16. หัวไชเท้า | <input type="checkbox"/> 17. ถั่วพู | <input type="checkbox"/> 18. ยอดมะระขี้นก |
| <input type="checkbox"/> 19. กระถิน | <input type="checkbox"/> 20. ผักชี | <input type="checkbox"/> 21. ผักปลัง |
| <input type="checkbox"/> 22. ผักสลัด | <input type="checkbox"/> 23. บวบ | <input type="checkbox"/> 24. แครอท |
| <input type="checkbox"/> 25. โหระพา | <input type="checkbox"/> 26. กระเพรา | <input type="checkbox"/> 27. ชะอม |
| <input type="checkbox"/> 28. ผักกาดหอม | <input type="checkbox"/> 29. กระเจี๊ยบสด | |

30. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

9. ท่านคิดว่า นอกจากผักที่ท่านมีบริโภคขณะนี้ ท่านอยากให้ผักชนิดใดเพิ่มขึ้น

10. ท่านนิยมเลือกซื้อผักอินทรีย์จากแหล่งที่ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ซูเปอร์มาร์เก็ต 2. ร้านค้าของโครงการหลวง

3. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

11. เหตุผลที่ท่านซื้อจากแหล่งจำหน่ายในอันดับแรก เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ราคาถูก 2. สะดวก 3. มีสินค้าให้เลือก

4. เป็นทางผ่าน 5. ได้ของสด 6. คุณภาพเชื่อถือได้

7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

12. ท่านทราบได้อย่างไรว่าผักที่ซื้อเป็นผักอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. Organic Thailand

2. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)

3. ชื่อบริษัทที่ผลิต

4. มีตัวหนังสือเขียนบอกที่แพ็คเกจเป็นผักอินทรีย์

5. อ่านฉลากที่มีตรารับรองจากหน่วยงาน

6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

13. ความยากง่ายในการหาซื้อผักอินทรีย์

1. ยากมาก 2. พอหาซื้อได้ 3. ง่าย/หาได้ทั่วไป

14. ความสดของผักอินทรีย์ที่บริโภคอยู่ในระดับ

1. ดี 2. พอใช้ 3. ต้องปรับปรุงเรื่อง.....

15. รสชาติของผักอินทรีย์

1. ชอบมาก 2. ชอบ 3. ไม่ชอบ

4. เฉย ๆ

16. เหตุผลใดที่ท่านเลือกบริโภคผักอินทรีย์มากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. รสชาติดีกว่าผักอื่น 2. ความปลอดภัยจากสารเคมี

3. ผักสด 4. ผักสะอาด

5. มีการรับรองคุณภาพมาตรฐาน 6. หาซื้อได้ง่าย

7. ราคาถูก 8. คำนึงถึงสุขภาพของครอบครัว

9. เก็บไว้ได้นานกว่า 10. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

17. การเก็บรักษาผักอินทรีย์ เมื่อเปรียบเทียบกับผักประเภทอื่น

1. เก็บได้นานกว่า 2. เก็บได้ระยะเวลาพอกัน
 3. เก็บได้ระยะเวลาสั้นกว่า

18. ท่านคิดว่าจะบริโภคผักอินทรีย์ต่อไปหรือไม่

1. บริโภคต่อ เพราะ
2. ไม่บริโภคต่อ เพราะ

19. ท่านคิดว่าจะแนะนำให้ผู้อื่นหันมาบริโภคผักอินทรีย์หรือไม่

1. แนะนำ 2. ไม่แนะนำ

20. ความต้องการเกี่ยวกับผักอินทรีย์ของผู้บริโภค (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ด้านราคาถูก 2. ความสด
 3. ความสะอาด 4. ได้คุณภาพมาตรฐาน
 5. ความปลอดภัย 6. ด้านสุขภาพ
 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

21. หากผักอินทรีย์มีราคาถูกลง ท่านจะ

1. ซื้อปริมาณตามปกติ 2. ซื้อปริมาณมากขึ้น
 3. ซื้อปริมาณน้อยลง 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

22. นอกจากผักอินทรีย์ ท่านเลือกบริโภคผักชนิดใดบ้าง

1. ผักตามท้องตลาดที่สะดวกซื้อ
 2. ผักพื้นบ้าน
 3. ผักที่มีรูปทรง เพื่อมั่นใจในความปลอดภัย
 4. ผักปลอดสารพิษ
 5. ผักปลูกเองหลังบ้าน
 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างยิ่ง

ปิยรัตน์ แซ่เตียว

